

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Obchodní politika Evropské unie

Trade Policy of the European Union

Student: Adéla Kopincová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Kaňa Radomír, Ph.D.

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Adéla Kopincová**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: Obchodní politika Evropské unie
Trade Policy of the European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Teoretické vymezení obchodní politiky
  3. Evropská unie a společná obchodní politika
  4. Obchodní vztahy Evropské unie s ostatními centry světové ekonomiky
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing a. s., 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.
FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4.
WOKOUN, René a Miloš ČERVENÝ et al. *Ekonomika v prostoru svět, střední Evropa, EU, OECD, ČR*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2008. ISBN 978-80-7201-698-3.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011
Datum odevzdání: 11.05.2012

prof. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci včetně příloh vypracovala a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.“

V Ostravě dne 16. července 2012.

.....

Adéla Kopincová

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu, Ing. Kaňka Radomír, Ph.D., za odborné konzultace a přípravu, kterou mi věnoval při psaní mé bakalářské práce.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	Teoretické vymezení obchodní politiky	3
2.1	<i>Obchodní politika a její základní koncepce.....</i>	3
2.1.1	Podstata a funkce zahraničního obchodu	3
2.2	<i>Formy zahraničně obchodní politiky.....</i>	6
2.2.1	Koncepce zahraničně obchodní politiky	6
2.2.2	Formování liberální teorie zahraničního obchodu	7
2.2.3	Formování protekcionistických teorií zahraničního obchodu	10
2.2.4	Liberalismus a Protekcionismus	12
2.2.5	Nástroje obchodní politiky	12
2.2.6	Mnohostranný obchodní systém	13
3	Evropská unie (EU) a společná obchodní politika.....	18
3.1	<i>Proces formování Evropské unie.....</i>	18
3.2	<i>Instituce Evropské unie.....</i>	19
3.3	<i>Členské státy Evropské unie .....</i>	20
3.4	<i>Kompetence Evropské unie.....</i>	22
3.4.1	Rozdělení pravomocí mezi EU a členskými zeměmi	22
3.4.2	Politiky EU.....	23
3.5	<i>Společná obchodní politika Evropské unie .....</i>	23
3.5.1	Principy a rozhodovací procesy společné obchodní politiky	24
3.5.2	Právní základ společné obchodní politiky.....	26
3.5.3	Nástroje společné obchodní politiky	27
3.5.4	Cíle EU v rámci společné obchodní politiky	31

4	Obchodní vztahy Evropské unie s ostatními centry světové ekonomiky	32
4.1	<i>Vnější obchodní vztahy EU .....</i>	32
4.2	<i>Dohody EU v rámci společné obchodní politiky .....</i>	35
4.2.1	Bilaterální obchodní vztahy	35
4.3	<i>Regionální iniciativy – EU a svět.....</i>	39
4.3.1	Asie	39
4.3.2	Rusko	48
4.3.3	Amerika.....	50
4.3.4	Austrálie.....	54
4.3.5	Skupina zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří (ACP)	56
5	Závěr	58

Seznam použité literatury

Seznam použitých zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

1 ÚVOD

Zahraničně obchodní politika je považována za nejstarší a také nejrozšířenější formu vnějších obchodních vztahů Evropské unie. Hlavní příčinou bylo zajistit co nejvíce možnou hospodářskou konkurenceschopnost na světovém trhu a posilovat vzájemnou spolupráci s významnými centry světové ekonomiky, to znamenalo zvyšování zisků a zajišťování ekonomické rovnováhy zemí. Díky rozsáhlému hospodářskému, finančnímu a obchodnímu potenciálu se Evropská unie stala jedním z nejdůležitějších aktérů na poli světové politiky.

Tyto snahy o upevnění vlastní pozice ve světovém dění se samozřejmě netýkaly jen oblasti hospodářských aktivit, ale také další sfér, kde má Evropa silné postavení, touto oblastí je sféra politická, která se samozřejmě velmi prolíná s hospodářskou sférou.

Formování vztahů Evropské unie s dalšími centry světové ekonomiky v rámci zahraničně obchodní politiky je také ovlivněno kolonizacemi z minulých období, kdy bylo několik států, například státy africké, karibské a tichomořské pod nadvládou evropských zemí.

Evropská unie si vždy zakládala na dobrých vztazích se svými obchodními partnery, jak v rámci Unie, tak i na vztazích se svými evropskými sousedy či rozvojovými zeměmi. Snaží se podporovat liberalizaci světového obchodu, jenž pro řadu z nich je Evropská unie nevýznamnějším obchodním partnerem a samozřejmě důležitým investorem v oblasti vzájemných obchodních vztahů.

S většinou zemí uzavřela Evropská unie obchodní a partnerské dohody na různých úrovních a dále také uzavírá.

Cílem bakalářské práce je charakterizovat vývoj zahraničně obchodních vztahů Evropské unie s jednotlivými centry světové ekonomiky a to od počátku formování obchodní politiky. Pozornost bude zaměřena na to, jak je tato společná politika uskutečňována a jak jsou užívány její nástroje.

Dále se bude soustředit na řadu smluv a forem spolupráce mezi Evropskou unií a jejím partnery.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol.

První část se bude zabývat historickým vývojem obchodní politiky Evropské unie a to na teoretické rovině. Také zde bude charakterizován vývoj jednotlivých teorií a koncepcí, jako je liberální a protekcionistická teorie. V neposlední řadě je zde definován Mnohostranný obchodní systém.

Druhá část je věnována společné obchodní politice přímo v rámci Evropské unie. Bude zde rozebrán proces formování Unie spolu s jejími institucemi a jednotlivými členy. Také budou vytýčeny kompetence, principy a rozhodovací procesy Evropské unie. Dále zde bude vysvětlen právní základ obchodní politiky spolu s jejími nástroji. V závěru části budou rozebrány cíle této obchodní politiky.

Třetí část je zaměřena na obchodní vztahy Evropské unie s jednotlivými státy světa. Bude zde obsažena krátká charakteristika těchto vnějších vztahů a také se opět vrátíme k mnohostrannému obchodnímu systému. Budou zde vysvětleny jednotlivé dohody, které se uzavřely mezi světovými ekonomikami a v poslední části budou rozebrány nejvýznamnější země v rámci obchodních partnerů Evropské unie.

Text bakalářské práce je doplněn tabulkami a grafy. Informace k této práci jsem čerpala z odborné literatury, která se zabývá zvoleným tématem. Dále jsem rovněž využila přístupné internetové zdroje.

2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ OBCHODNÍ POLITIKY

Obchodní politika je jednou z nejstarších hospodářských politik. Jejím úkolem je poskytovat pomoc jednotlivým státům k vytvoření podmínek pro realizaci obchodní výměny s jinými státy, dále ovlivňuje rozsah dovozu a vývozu zboží. Obchodní politika také zajišťuje vytváření institucí pro rozvoj hospodářských vztahů se zahraničím.

Každý stát má svou formu obchodní politiky, ale v každé zemi se projevuje rozdílným způsobem (Fiala, Pitrová, 2009).

2.1 *OBCHODNÍ POLITIKA A JEJÍ ZÁKLADNÍ KONCEPCE*

Obchodní politika disponuje různými nástroji a těmi sleduje základní cíle, například prosazování otevřeného a mnohostranného obchodního systému ve světě a ochranu zájmů členů EU a zejména v situacích, kdyby volný obchod nepříznivě dopadal na ekonomickou situaci, prosperitu, zaměstnanost či obchodní bilanci v EU.

Tato politika je praktickou disciplínou, která napomáhá ekonomickým subjektům tak, že vytváří institucionální podmínky pro realizaci obchodní výměny s dalšími zeměmi. Je tedy jedním z faktorů přímo působícím a ovlivňujícím úroveň a rozsah zahraničního obchodu. Čím větší je závislost jednotlivé země na zahraničním obchodě, tím větší vzniká pro tuto zemi potřeba a nutnost vytvářet kvalitní zahraniční politiku (Fojtíková, 2009).

Obchodní politika je úzce spjatá se zahraničním obchodem. Podstatou obchodu je realizace dovozu a vývozu zboží a služeb mezi domácí a zahraniční ekonomikou. Teoretický základ této politiky tvoří jednotlivé teorie zahraničního obchodu, které byly utvářeny již od 18. století. Tyto teorie měly protekcionistickou nebo naopak liberální podobu, v závislosti na cílech a užívaných nástrojích, které byly prosazovány zastánci teoretických přístupů k zahraničnímu obchodu.

2.1.1 *PODSTATA A FUNKCE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU*

Obchodní politika společně s dalšími politikami tvoří hospodářskou politiku státu. Obchod lze obecně definovat jako směnu, tj. nákup a prodej komodit mezi jednotlivci nebo skupinami. Lze jej provádět

přímo prostřednictvím výměnného obchodu (barterový obchod) nebo nepřímo, prostřednictvím peněz. Obchod umožňuje rozšířit nabídku komodit použitelných pro spotřebu nebo pro výrobní činnost. Předmětem zahraničního obchodu jsou hlavně výrobky, obchodní služby a neobchodní služby, např. cestovní ruch. Podle toho, na jaké úrovni je obchod realizován, rozlišujeme tři typy obchodu – maloobchod (obchod mezi prodávajícím a kupujícím), velkoobchod (obchod mezi dodavatelem a odběratelem) a zahraniční obchod.

Zahraníční obchod je historicky nejstarší a nejrozšířenější formou vnějších hospodářských vztahů Evropské unie, dále je jedním z důsledků dělby práce a především základní formou propojení ekonomik. Jde o část sféry oběhu zboží, která představuje směnu se zahraničím, tj. překračuje hranice jednotlivého státu či ekonomického celku. Zahraniční obchod má dvě stránky, dovoz a vývoz. Předmětem zahraničního obchodu je nejen zboží, ale i různé služby a práva duševního vlastnictví. Zahraniční obchod spojuje vnitřní hospodářství země se světovou ekonomikou a plní důležité funkce v procesu rozvoje výrobních sil a mezinárodní dělby práce. Týká se výhradně jednoho ekonomického celku ve vztahu k ostatním zemím a světu. (Fojtíková, 2009).

Na mikroekonomické úrovni jsou hlavním subjektem zahraničně obchodních vztahů firmy, realizující dovozy a vývozy zboží do zahraničí. Hlavním regulátorem zahraničně obchodních vztahů je stát, který dohlíží na realizaci zahraničně obchodních činností, tj. dovoz a vývoz zboží a služeb. Roli koordinátora vnějších hospodářských vztahů plní stát z důvodu jak ochranných (ochrana domácí ekonomiky), tak fiskálních (vstup dováženého zboží na tuzemský trh je často spojen s úhradou cel a jiných poplatků, které se stávají příjmem státního rozpočtu). (Fojtíková, 2009).

Existují různé důvody, proč země a jejich firmy realizují zahraniční obchod. Pro firmy je hlavní příčinou obchodu snaha o co nejvyšší zisky a pronikání na nové trhy. Naopak stát se snaží o ekonomickou rovnováhu dané země.

Zahraniční obchod ovlivňuje vnější rovnováhu země, ta je zachycena ve vyrovnané platební bilanci a také ve stabilitě devizového kurzu. Proto má provádění obchodní politiky dopad na stav jednotlivých účtů platební bilance, stabilizaci ekonomického vývoje, ovlivňuje domácí poptávku, nabídku peněz, včetně změn ve směnném kurzu a dále ovlivňuje změnu nabídky zboží v tuzemsku.

Avšak kromě vnější rovnováhy zahraniční obchod ovlivňuje nepřímo i vnitřní ekonomickou rovnováhu. Zvýšení exportu země je totiž doprovázeno růstem zaměstnanosti a může zaznamenávat i celkové zlepšení obchodně politického klimatu.

Mezi nejdůležitější příčiny rozvoje zahraničního obchodu patří (Rožehnalová, Týč, 2006):

- Snaha o neustálé zvyšování efektivity výroby (dělba práce na mezinárodní úrovni, efektivnost při využívání technologií, nastavit výrobu tak, aby byl realizován zisk)

- Odlišné preference spotřebitelů
- Konflikty ve výrobě a spotřebě (výroba se specializuje, avšak spotřeba se naopak diferencuje)
- Rozdíly v přírodních a klimatických podmínkách (cestovní ruch, zemědělství, těžba nerostných surovin)

Zahraniční obchod hraje významnou roli v jednotlivých ekonomikách řady zemí. Míra závislosti je v každé zemi rozdílná. Rozsah zapojení ekonomik států do zahraničně obchodních vztahů závisí na míře ekonomické vyspělosti, velikosti a především na míře otevřenosti, tato míra je v každé zemi zpravidla dána podílem vývozních a dovozních toků na souhrnných ukazatelích ekonomické aktivity. Velikost země je charakterizována jako celkový zeměpisný rozměr, zahrnující jak pevninu, tak i vodní plochy. Ekonomická vyspělost je dána úrovní HDP na obyvatele, ale může být brána komplexněji (např. index lidského rozvoje).

V průběhu zahraničního obchodu jsou zpravidla plněny tři základní funkce, transformační, transmisní a růstová funkce (Plchová, Jirges, 1993):

1. **Transformační funkce** je dána utvářením vnitřní ekonomické rovnováhy, kdy zahraniční obchod mění strukturu domácí produkce. Dovozem některých produktů ze zahraničí je možno překonat limity země dané přírodními podmínkami, ale i podmínkami ekonomickými.
2. **Transmisní funkce** je vyšší typ transformační funkce a její podstata je v přenosu informací, poznatků a kritérií chování ekonomických celků.
3. **Růstová funkce**, díky této funkci má podnik možnost vzrůstat, protože struktura domácí ekonomiky je ovlivněna exportní výkonností a konkurenceschopností výrobků dané země na zahraničních trzích.

Výhody zahraničního obchodu:

- ceny výrobků by se měly snižovat díky zahraniční konkurenci,
- dochází ke zvyšování životní úrovně,
- vyrovnávají se přebytky a nedostatky mezi jednotlivými zeměmi.

Nevýhody zahraničního obchodu:

- při úzké specializaci v období odbytové krize, dochází k tomu, že daná země nemá dostatečné příjmy,
- nízká úroveň soběstačnosti v případě nebezpečí, např. při válce.

2.2 FORMY ZAHRANIČNĚ OBCHODNÍ POLITIKY

Zahraničně obchodní politiku si budují všechny státy zpravidla samy a lze ji definovat jako souhrn zásad a opatření, jež stát provádí v oblasti zahraničního obchodu s použitím obchodně politických nástrojů. Tato politika spolu s jiným okruhem významných politik, jako je fiskální, měnová a sociální politika tvoří hlavní nástroj hospodářské politiky státu. Prostřednictvím nástrojů hospodářské politiky působí nositelé státní moci na ekonomiku své země a snaží se dosáhnout vytyčených cílů (Fojtíková, 2009).

Jedním ze základních úkolů obchodní politiky je zajišťování proporcionality a vzájemnosti v ekonomických vztazích se zahraničím.

2.2.1 KONCEPCE ZAHRANIČNĚ OBCHODNÍ POLITIKY

Koncepce zahraničně obchodní politiky je spojena se dvěma základními směry. Prvním ze směrů je liberalismus, jenž prosazuje volný obchod a druhým ze směrů je protekcionismus, který se snaží prosadit obchodní bariéry vůči zahraničním konkurentům.

- **Liberalismus**

Liberalismus mezinárodního obchodu znamená volný obchod mezi zeměmi, kdy tyto obchodují více či méně bez omezení, dochází k odbourávání cel a podpory obchodních styků a další spolupráce, mnohdy zaštitěné institucionálně (Balaš, 1997)

Za zakladatele tohoto směru je považován, **Adam Smith** (jeho dílo a metody si rozebereme níže).

Liberalismus obsahuje mnoho principů, teorií a hodnot, např. ve filosofických, kulturních a sociálních oblastech. Jako příklad můžeme uvést ochranu soukromého vlastnictví, toleranci, dělbu moci a hlavně omezení moci státu.

Volný obchod, díky nižší spotřebitelské ceně i při zvýšené kvalitě prodávaného zboží přináší spotřebitelům vyšší zisky. Liberalismus umožňuje specializaci na výrobu určitého statku a tím jsou do volného obchodu přinášeny zisky. Je zde také umožňováno zvyšování objemu s obchodovatelným zbožím a specializace výroby omezeného množství statků a tím dochází ke snižování jednotkových výrobních nákladů.

Tento druh politiky napomáhá státu při řešení ekonomických problémů, jako je inflace. Je to způsobeno příchodem konkurence na tuzemský trh, což působí na snižování velkoobchodních i spotřebitelských cen.

- **Protekcionismus**

Protekcionismus znamená ochranářství a jeho nejčistší formou je autarkie, což jsou veškerá opatření přijatá danou zemí k ochraně domácích odvětví před dovozy (nejčastěji clo nebo kvóta uvalená na tyto dovozy). S tímto souvisí i jeho definici uzavřené ekonomiky, která nic nedováží ani nevyváží. Tudíž je pro ni charakteristická soběstačnost a veškeré obchodní transakce probíhají jen uvnitř jednoho státu. Jedná se vlastně o samovolnou izolaci charakterizující neexistenci obchodních a diplomatických vztahů s vládami a mezinárodními organizacemi. Opakem je otevřená ekonomika, která se zabývá obchodováním (tj. dovozy a vývozy) se statky a kapitálem s jinými zeměmi. K zemím blízcím se k úplné autarkii řadíme např. Kubu či Severní Koreu, tyto státy přistoupily na politiku silného ochranářství svého trhu a izolaci před vnějším obchodním světem pro své politické důvody (Samuelson, Nordhaus, 2009).

2.2.2 *FORMOVÁNÍ LIBERÁLNÍ TEORIE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU*

S pojmem liberalismus, či liberál jsme se setkali již ve 14. století. Počátky liberalismu jsou datovány od dob osvícenství. Pojem „liberál“ tehdy označoval lidi, kteří nebyli nevolníky nebo otroky, ale byli svobodní. Ve společnosti měl však vždy význam svobodomyslnosti.

Fyziokratismus

V 18. století se objevil teoretický základ volného obchodu, který byl vytvořen fyziokraty. Vznikl, tzv. *fyziokratismus* (představoval jednu z prvních propracovaných ekonomických teorií). Vznikl ve Francii. Fyziokraté rozšiřovali vládu přírodních zákonů i na společnost a pokládají společenské a především ekonomické vztahy za objektivní.

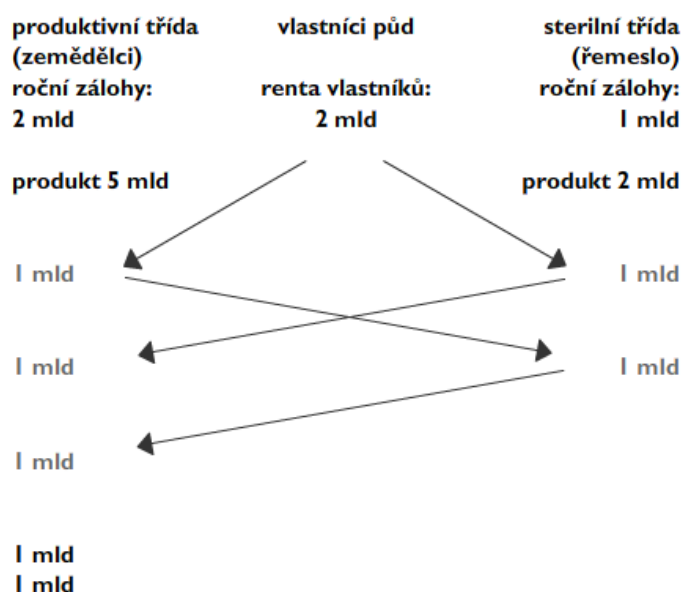
Tito ekonomové prosazovali názor, že bohatství každého národu vychází čistě ze zemědělství a jejich učení bylo založeno na myšlence „přirozeného řádu“ a „přirozeného práva“. K plné realizaci „přirozeného řádu“ je za potřebí rozvíjet tyto předpoklady: neomezenost a nedotknutelnost soukromého vlastnictví, hospodářskou svobodu, osobní iniciativu a volnou konkurenci. Důraz byl kladen na produktivní práci, která byla brána jako zdroj národního bohatství. Fyziokraté prohlašovali, že se stát nemá vměšovat do hospodářství, ale má pouze zajišťovat plynulý chod „přirozeného řádu“.

Hlavním představitelem fyziokratismu byl **Francois Quesnay**. Je autorem knihy *Ekonomická tabulka*, která popisuje první model ekonomického koloběhu. Ve svém pokusu o zobrazení celkového procesu kapitalistické reprodukce ukazuje, jak obíhá úhrnný společenský produkt mezi jednotlivými třídami společnosti, proto rozeznává tři základní společenské třídy:

- **třída produktivní:** do této třídy zahrnuje jak zemědělské dělníky, tak i kapitalistické pachtýře.
- **třída vlastníků půdy**
- **třída sterilní:** zahrnuje ostatní obyvatelstvo, například občany pracující v obchodech, domácích službách apod., zahrnuje sem opět dělníky i kapitalisty.

Vzájemné vztahy mezi těmito základními společenskými třídami jsou nastíněny v tabulce, která je uvedena níže.

Tabulka 2.1 Ekonomická tabulka

Pramen: muni.cz, Dějiny ekonomických teorií, 2012.

„Posloupnost tržních transakcí (muni.cz, Dějiny ekonomického myšlení, 2010):

1. Pozemkoví vlastníci nakupují za 1 mld. potraviny od produktivní třídy
2. Pozemkoví vlastníci nakupují za 1 mld. řemeslné výrobky od sterilní třídy. (Tím končí funkce této třídy, která vydala peníze, které měla a získala statky ke spotřebě).

3. *Sterilní třída nakupuje za utrženou 1 mld. od produktivní třídy potraviny*
4. *Produktivní třída má nyní 3 mld. v produkci a 2 mld. v penězích. Nakupuje u sterilní za 1 mld. nástroje potřebné k doplnění původních záloh.*
5. *Sterilní třída za tuto utrženou 1 mld. nakoupí u produktivní třídy suroviny potřebné pro další výrobu.*

Po uskutečněných transakcích je situace následující:

Produktivní třída má:

- *2 mld. ve vytvořené produkci, které použije jako roční zálohy. Může vyrábět.*
- *2 mld. produkce se proměnily v tržby (jsou v penězích) a budou odvedeny vlastníkům půdy jako pozemková renta.*
- *1 mld. produkce se proměnila v obnovu původních záloh.*

Pozemkoví vlastníci:

- *2 mld. v penězích vyměnily za potřebné statky řemeslné a zemědělské. Následně jim bude odvedena pozemková renta v původní výši, která jim umožní i v následném roce spotřebovávat.*

Sterilní třída:

- *1 mld. má v podobě potravin ke spotřebě*
- *1 mld. má v podobě surovin k výrobě (roční zálohy příštího roku).*

Když se uskuteční těchto pět transakcí a odvedou se pozemkové renty, tak se schéma, které zobrazuje roční tok, ocitá v situaci identickou s tou výchozí, tzn., je možno znovu vyrábět produkt v úplně stejném rozsahu, tak je vyřešen problém reprodukce.

Ekonomická tabulka byla fyziokraty využita ještě k problematice zdanění, protože ze zobrazení je jednoduše odvoditelný požadavek jediné daně a ta by měla být uvalena pouze na čistý produkt, ale jen tehdy, když je odveden do rukou vlastníků půdy v podobě renty. Jakékoliv zdanění by poté znamenalo, že nemůže být obnovena výroba v původním rozsahu.“

Klasická ekonomie

Následně vznikl směr, nazvaný **klasická ekonomie** (moderní ekonomická škola). Vznik se datuje do období, kdy byla vydána nejznámější kniha *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů* (Adam Smith, 1776). **Adam Smith** rozlišuje dvě stránky zboží, první z nich je užitná hodnota, druhou je směnná hodnota, také používá dvě naprosto protikladné metody zkoumání:

- esoterická: vědecko-analytická metoda, která směřuje k odhalení vnitřních souvislostí ekonomických procesů kapitalismu a proniknutí do jeho podstaty,
- exoterická: jedná se o popisnou metodu vedoucí k prostému popisu povrchnosti ekonomických jevů a vnějších zdánlivých souvislostí ekonomického života.

Dalším významným klasickým ekonomem byl **David Ricardo**, který představil nové pojetí existenčního minima, protože do této doby, bylo toto minimum určeno fyzických minimem (např. minimum pro přežití dělníka). Jeho východiskem k analýze ekonomických procesů byla pracovní teorie hodnoty, jeho celý systém je založen na jednotném teoretickém základu a na určení hodnoty zboží pracovní dobou. Jeho metoda je významná v tom, že představuje metodu postupu od abstraktního zboží (zboží a hodnota) ke konkrétnímu (akumulace kapitálu, vznik soukromého vlastnictví půdy, zisku, mzdy, renty...)

Moderní liberalismus

Jako reakce na klasický liberalismus vznikl ve 20. století nový směr, **moderní liberalismus**. Tento směr je spjat s rozvojem industrializace. Hlavním cílem bylo posílit roli státu, aby mohl občanům zaručovat některé jistoty, jako zdravotní péči nebo školství.

Do tohoto směru patří i jiní významní ekonomové jako např. **John Stuart Mill** (19.století), **Milton Friedman** a **Friedrich von Hayek**.

2.2.3 FORMOVÁNÍ PROTEKCIONISTICKÝCH TEORIÍ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU

Vznik protekcionismu je datován do doby vzniku prvních merkantilistických názorů, které spadají do období 16. až poloviny 18. století. **Merkantilismus** (Fojtíková, 2009) bylo ekonomické učení, v jehož centru byl stát. Hlavním cílem merkantilistů byl růst národního bohatství. Národní bohatství bylo určeno množstvím peněz v zemi. Peníze byly ztotožňovány s drahými kovy. Tento směr se vyznačuje úplnou soběstačností státu ve všech ekonomických odvětvích a zahraniční obchod byl zde označován jako hra s nulovým součtem, tzn., jestliže jeden stát vydělává, druhý stát musí prodělávat.

Vznik merkantilismu spadá do počátků kapitalismu a rozvíjí se od 16. do poloviny 18. století. V 17. století jsou však již patrné známky jeho rozkladu. Merkantilismus soustřeďuje pozornost na otázky oběhu a peněz. Merkantilistické názory jsou úzce spojeny s hospodářskou politikou. Za hlavní zdroj bohatství považovali obchod a také chápali, že směna uvnitř země může sice obohatit jednotlivce, ale nemůže být zdrojem bohatství státu. Peníze zde přecházejí z jedné ruky do druhé, aniž by se zvětšovalo jejich celkové množství. Co získá jeden, druhý ztrácí. Proto merkantilisté docházejí k závěru, že zdrojem bohatství země může být jen aktivní zahraniční obchod, který zaručuje příliv drahých kovů do země (Sitárová, Kliment, 1981).

Vývoj této teorie můžeme rozdělit do dvou hlavních období: **raný a rozvinutý merkantilismus**. V raném období panoval názor, že je nutné bránit dovozu cizího zboží, protože tím dochází k odlivu zlata ze země. Výjimkou byl pouze dovoz surovin.

Jedním z nejvýznamnějších představitelů merkantilismu byl **Thomas Mun**, tvůrce díla *Bohatství Anglie v zahraničním obchodě* (1664), jeho dílo se stalo teoretickým zobrazením merkantilismu. Byl zastáncem aktivní obchodní bilance, kterou chápe z hlediska celonárodního a také v delším časovém úseku. Mun bojoval proti zásadám raného merkantilismu a dokazuje, že k růstu bohatství země není potřeba zákazu vývozu peněz, v tom případě, když hodnota vyvezeného zboží je vyšší než zboží dovezeného, a proto doporučuje přednostní dovoz surovin pro výrobu vývozních odvětví, protože exportované zboží značně převyšuje hodnotu dovezených surovin.

Představitelem francouzského merkantilismu byl **Jean Baptiste Colbert**, který byl pro rozvoj obchodu a řemeslné výroby, snažil se o redukci systému vnitřních cel. Přispěl k rozvoji manufaktur a obchodu ve městech. Uplatňoval politiku obchodní bilance a prosazoval zrušení nebo snížení vnitřních cel a mýt, podporoval rozvoj zahraničního obchodu a exportního průmyslu. Jeho hlavním cílem byly snahy o zlepšení státních financí, které byly vyčerpány neustálými válkami a rozmařilým životem královského dvora.

V 19. století byla zformulována teoretická koncepce protekcionismu americkým ekonomem - **Henry Carey**, byl autorem teorie „sociální harmonie“. Dále také s německým ekonomem - **Friedrich List**, ve svém učení vycházel z kritiky anglické politické ekonomie a nacionalismu, kladl důraz na dějiny národního hospodářství.

Oba autoři mají zásluhu za vytvoření teorie nahrazování dovozů, kde se zdůrazňoval argument nedospělého průmyslu, kteří tvoří základ dnešního mezinárodního protekcionismu. Podle této teorie se země zapojuje do svobodného mezinárodního obchodu v tu chvíli, až bude její průmysl „zralý“. Což znamená, že jeho zboží by v průměru mělo obstát konkurenci ze zahraničí.

Dalším významným ekonomem je Němec **Werner Sombart**, prosazoval zavedení ochranných cel za účelem podpory domácího průmyslu. Říká, že národohospodářská věda se nemůže spokojit jen s pouhou empirií, ale že je zde nutnost propojit ji s konstruováním abstraktních modelů konkrétních ekonomik. Podle něj je vývoj hospodářství výsledkem proměnlivých faktorů, především faktorů duchovní povahy.

Tzv. teorie zbídačujícího růstu, jejímž autorem je **Jagdish Bhagwati** z Indie, vychází z názoru, že když roste nabídka exportních komodit méně vyspělých zemí, tak poté dojde na pokles cenové hladiny a tím poklesnou exportní příjmy těchto zemí.

Charles Kindleberger, Američan, který formuloval teorii omezené transformační schopnosti, na základě této teorie rozdělil země na dvě skupiny, tradiční a vyspělé ekonomiky. Rozdělení vytvořil na základě reakcí souvisejících s cenami na světovém trhu.

Autorem teorie periferní ekonomiky byl Argentinec **Raul Prebisch**, tvrdí, že průmyslově založené země jsou centrem a naopak rozvojové země jsou periferií.

2.2.4 LIBERALISMUS A PROTEKCIONISMUS

Liberalismus a ochranářství jsou dva rozdílné postoje k úpravě vztahů v mezinárodním obchodě, které mohou stát buď zcela proti sobě, nebo se prolínat a doplňovat. Jako příklad lze uvést obchodní liberální politiku státu doplňovanou povolenými smluvně sjednanými ochranářskými prostředky, které nebrání rozvoji světového obchodu, pouze ho korigují a dávají mu určitý žádoucí směr. Teorie dělí ochranářská opatření na dovozená a nedovolená. Avšak hranice mezi nimi může být velice pomíjivá (Samuelson, 1995)

2.2.5 NÁSTROJE OBCHODNÍ POLITIKY

Nástroje zahraniční obchodní politiky tradičně nejvíce ovlivňovaly teritoriální a zbožovou strukturu, v menší míře i institucionální formy realizace zahraničního obchodu a dále ovlivňovaly jeho objem (Svatoš a kolektiv, 2009).

Autonomní a smluvní prostředky obchodní politiky

Mezi těmito dvěma prostředky existuje vzájemná spojitost, protože účinnost autonomních prostředků omezují smluvní prostředky rozdílně vůči jednotlivým integračním seskupením.

Autonomní prostředky: vycházejí ze zájmů vlastní ekonomiky při respektování dohod s jinými zeměmi a při uzavírání smluv. Mohou působit aktivně i pasivně. Pasivní prostředky jsou cla, licenční řízení, kvantitativní a devizové restrikce. Cílem je omezit přístup zahraničních výrobků na domácí trh. Aktivní prostředky umožňují a také usnadňují vývoz, v minulosti mezi tyto prostředky patřily vývozní prémie a systém vývozních subvencí, v současnosti jsou to státní úvěry a státní garance úvěrů.

Smluvní prostředky: jsou uplatňovány v dvoustranných i mnohostranných ekonomických vztazích. Současnými prostředky jsou dohody o strategické a vědeckotechnické spolupráci, ekonomické dohody, dále dohody o technické pomoci, o vyloučení dvojího zdanění a také o hospodářské spolupráci.

2.2.6 MNOHOSTRANNÝ OBCHODNÍ SYSTÉM

Liberalizační snahy ve světě se začaly vyvíjet po druhé světové válce, kde tyto snahy byly směřovány na vytváření mnohostranného systému obchodování. Například Dvořák (2001) ve své publikaci uvádí, že podstatou mnohostranného obchodního systému je: „...*postupná liberalizace obchodu cestou odstraňování celních a netarifních překážek obchodu.*“ Fungování tohoto systému je založeno na více principech, kterými se řídí mezinárodní obchod (Dvořák, 2001).

Mezi tyto principy patří:

- princip konsolidace,
- princip liberalizace,
- princip multilaterality,
- princip nediskriminaci,
- princip parity.

Princip konsolidace je založen na určité nutnosti dodržování existující úrovně cel.

Princip liberalizace je založen na postupném odstraňování tarifních, ale také netarifních překážek v mezinárodním obchodu. Od druhé světové války se způsoby realizace liberálního obchodu měnily.

Princip multilaterality je proces, kdy se více účastníků podílí na určitém jednání a také na jeho výsledcích.

Princip nediskriminace znamená poskytnutí stejného zacházení mezi různými subjekty.

Princip parity spočívá ve stejném zacházení jak s dovezenými, tak s domácími výrobky od té chvíle, kdy tyto výrobky překročí hranice státu (Isis.vse.cz, 2012).

Všeobecná dohoda o clech a obchodu GATT

Tato mnohostranná dohoda obsahuje pravidla platná pro řízení obchodu, pro Světovou obchodní organizaci (WTO) a také pravidla k jednáním o obchodních záležitostech a řešení obchodních sporů mezi členy. Tato dohoda je významná pro podnikatele, ale také pro spotřebitele, protože její pravidla a postupy vytvářejí rámec pro mezinárodní obchod a obchodní politiku, která má dopad na výběr zboží spotřebiteli a jeho cenu.

Význam GATT

Jednání brettonwoodské konference v roce 1944 došlo k takovému závěru, že světová ekonomika by se měla opírat o tři pilíře: o Mezinárodní měnový fond, o Světovou banku a dále o Mezinárodní obchodní organizaci. Tento třetí pilíř světové ekonomiky byl však vybudován až o mnoho let později, a to pod názvem Světová obchodní organizace (World Trade Organization – WTO). Rovněž i v případě WTO existují 3 důležité pilíře. (Šimková, 2005)

3 pilíře:

- mezinárodní obchod pomocí zásady klauzule nejvyšších výhod v systému dovozních a vývozních cel a poplatků by se měl uskutečňovat bez diskriminace,
- domácí obchod nemůže být chráněn jinými obchodními opatřeními, než jsou celní sazby, jen ve zcela výjimečných případech lze aplikovat dovozní kvóty,
- smluvní strany řeší veškeré sporné otázky konzultacemi mezi sebou.

Vzniku instituce WTO předcházelo uzavření mnohostranné dohody známé pod zkratkou GATT (General Agreement on Tariffs and Trade). Jejím cílem bylo regulovat mezinárodní obchod prostřednictvím snižování celních sazeb mezi členskými zeměmi. Byla podepsána 23 zeměmi roku 1947.

Tato dohoda obsahovala zásady obchodní politiky, k základním zásadám GATT patří: stejné, nediskriminační zacházení se všemi členskými zeměmi, snižování cel a odstraňování dalších obchodních překážek, zejm. kvantitativních restrikcí ve vzájemném obchodě. Od roku 1947 se

v rámci GATT konalo několik kol všeobecných celních jednání. Z počátku se zabývala výhradně omezováním celních sazeb, časem začala pokrývat i oblast obchodu se službami, právo duševního vlastnictví a necelních bariér.

Po vzniku WTO a v roce 1994, se GATT stal základem mnohostranných dohod o obchodu se zbožím a další dva jeho pilíře představují GATS (General Agreement on Trade in Services – Všeobecná dohoda o obchodu službami) a dále TRIPS (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights – Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví), (Šimková, 2005).

Cíl: Cílem GATT je snížení míry ochranných obchodních opatření a zajištění rovných obchodních podmínek mezi státy. Od roku 1947 bylo dokončeno osm kol jednání a výsledkem byl pokles průměrného cla zpracovatelských produktů na devíti největších světových průmyslových trzích na méně než 5% z původních 40% (BusinessInfo.cz, 2012).

Mnohostranná kola jednání GATT před Uruguayským kolem

V době fungování GATT v letech 1947 až 1994 se uskutečnilo osm konferencí, které byly později nazývány mnohostrannými koly jednání. Ty spočívaly na dvoustranně sjednávaných dohodách o konkrétních celních sazbách. Tato kola probíhala na recipročním základě, to znamenalo, že žádná ze smluvních stran Všeobecné dohody nemohla požadovat jednostranné koncese. Cílem jednání bylo postupné odstraňování tarifních a později i netarifních překážek obchodu.

Probíhání mnohostranných kol jednání GATT jsou zobrazeny v tabulce uvedené níže.

Tabulka 2.2 *Mnohostranná kola jednání GATT*

ROK	MÍSTO KONÁNÍ	PŘEDMĚT JEDNÁNÍ	POČET ZEMÍ
1947	Ženeva	Cla	23
1949	Annency	Cla	13
1951	Torquay	Cla	38
1956	Ženeva	Cla	26
1960-1961	Ženeva (Dillonovo kolo)	Cla	26
1964-1967	Ženeva (Kennedyho kolo)	Cla, antidumpingová opatření	62
1973-1979	Ženeva (Tokijské kolo)	Cla, netarifní opatření, „rámcové dohody“	102
1986-1994	Ženeva (Uruguayské kolo)	Cla, netarifní opatření, pravidla, služby, ochrana duševních práv, řešení sporů, textil, zemědělství, založení WTO	123

Pramen: wto.org, 2012, vlastní zpracování.

První kolo, jak uvádí tabulka výše, se konalo v roce 1947 a mezi 23 zakládajícími státy bylo 123 dohod, které pokrývaly polovinu světového obchodu. V prvním kole bylo velkým úspěchem zejména díky USA snížení cel, USA fungovali jako zastánci volného obchodu a byly ochotny snížit svá cla na dovoz z Evropy.

Jednání v době prvních pěti kol byla vedena na dvoustranné bázi, tzn., že dvě země si vyměnily dva seznamy. Na jednom seznamu byly požadavky na snížení cel na hlavní exportní položky své země a na druhém byly nabídky snížení cel na zboží, kde druhá země byla hlavním dovozcem. Vytvořené seznamy obdržely i všechny ostatní jednající země a ty uvedené požadavky zohlednily ve svých nabídkách a mohly se připojit k jednání původních dvou zemí.

V roce 1947 probíhalo Ženevské kolo, které se týkalo objemu obchodu v hodnotě 10 miliard USD, ale v dalších kolech byl objem už nižší – 2,5 mld. USD v roce 1956 a 4,9 miliard USD v letech 1960–62. Ovšem, vyskytovaly se i určité překážky, které bránily další liberalizaci jako: omezení vyjednávací pravomoci americké vlády Kongresem USA, neochota Británie a zemí Commonwealthu k redukováním preferencím a vznik Evropských společenství.

Dalším jednáním bylo Kennedyho kolo v letech 1964–1967, které proběhlo ve znamení reformulování obchodní politiky USA. Byl přijat nový přístup ke snižování cel pro průmyslové zboží. Celní úlevy pokrývaly zhruba obchod za 40 miliard USD, což bylo 75 % světového obchodu a konečným výsledkem poté bylo 35% snížení cel s výjimkou textilu, oceli, chemikálií a dalších citlivých produktů, dále 15–18% snížení cel na potravinářské a zemědělské výrobky. V tomto období byl také vypracován kodex antidumpingu (Wto.org, 2012).

Světová obchodní organizace WTO

Tato organizace byla založena v marockém Marrákeši, roku 1994, kdy bylo završeno mnohaleté úsilí o doplnění a přeměnu Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) v mezinárodní organizaci. Zároveň s touto dohodou byly podepsány i všechny mnohostranné obchodní dohody (19 dohod, 24 rozhodnutí, 8 ujednání a 3 deklarace), které tvořily náplň činnosti Světové obchodní organizace. Česká republika se stala jedním z původních členských států WTO, V současné době má WTO 153 členů a několik zemí jedná o svém přístupu k ní. Česká republika je jedním z původních členských států této organizace.

Význam WTO

Nevládní organizace, která je jedna z nejdůležitějších globálních institucí. Je zaměřená na obchodní vztahy mezi členskými zeměmi. Jejím sídlem je Ženeva.

Nejdůležitějšími cíli jsou: napomáhat volnému obchodu se zbožím a službami jeho další liberalizací, zajištění udržitelného ekonomického rozvoje a ochrana životního prostředí. Světová obchodní organizace napomáhá k řešení obchodních sporů. Spolupracuje s mezinárodními organizacemi (zejm. s brettonwoodskými institucemi, tj. s MMF a IBRD). Obchodní systém WTO je založen na uplatňování následujících principů: nediskriminace, postupné odstraňování překážek obchodu, předvídatelnost, stabilita a transparentnost, dále podpora hospodářské soutěže (Šimková, 2005).

3 EVROPSKÁ UNIE (EU) A SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA

Evropská unie je největším světovým obchodníkem, když sečteme všechny vývozce EU obchodující v rámci EU s vývozci do třetích zemí, pak se EU podílí na světovém obchodu asi 40% a její podíl na obchodu se službami je ještě větší (Baldwin, Wyplosz, 2008).

Evropská unie je také hlavním představitelem světového obchodního systému. Je klíčovým aktérem Světové obchodní organizace (WTO) a dvoustranných obchodních dohod.

3.1 PROCES FORMOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Ohniskem evropského integračního procesu se po převratných politických změnách na přelomu 80. a 90. let (spojených se zánikem RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci) stala především Evropská unie, která představuje současnou nejrozvinutější formu integrační organizace v Evropě (Zlý, 1996).

Evropská unie je hospodářské a politické společenství sdružující 27 evropských zemí. Základy EU jsou datovány jen pár let po doznění druhé světové války. Prvním krokem bylo upevnění hospodářské spolupráce, zde se vycházelo z jednoduchého předpokladu, kde je méně pravděpodobné, že státy, které spolu obchodují a jsou na sobě ekonomicky závislé, vyvolají ozbrojený konflikt.

Evropská unie se od té doby rozrostla a zavedla jednotný trh a společnou měnu, kterou je euro. Z počátku byla tato spolupráce mezi členskými zeměmi orientována hospodářsky, ale poté se zrodilo společenství spolupracujících i v politických oblastech, jako je rozvojová pomoc nebo ochrana životního prostředí.

Unie se také zasloužila o stabilitu a prosperitu, o zachování míru a o vzrůst životní úrovně obyvatel jednotlivých členských států. Také zrušila hraniční kontroly mezi zeměmi EU a lidé mohou cestovat bez omezení po větší části kontinentu, dala lepší podmínky lidem, kteří se stěhují za prací. Je založena na zásadách právního státu, veškerá činnost se odvíjí od smluv, se kterými členské země souhlasily.

Jedním z hlavních cílů je podpora dodržování lidských práv a hlavními hodnotami Evropské unie jsou: lidská důstojnost, demokracie, svoboda, rovnost, právní stát a již zmiňované dodržování lidských práv. Všechna práva jsou uvedena v dokumentu, který se jmenuje **Listina základních práv**

EU, která je součástí tzv. **Lisabonské smlouvy** (2009). Tyto práva jsou dodržovány orgány EU a vládami členských zemí.

Hlavním motorem Unie, je tzv. **Jednotný trh** umožňující volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob. EU se také neustále snaží o to, aby byly její řídicí orgány demokratičtější a transparentnější. Byl vytvořen **Evropský parlament**, kde jsou poslanci voleni přímo. Parlamenty jednotlivých zemí zastávají významnější úlohu v rámci spolupráce s evropskými institucemi, přičemž evropští občané se mohou stále ve větší míře přímo účastnit politického procesu.

3.2 INSTITUTE EVROPSKÉ UNIE

V institucionální struktuře Evropské unie hraje hlavní roli trojúhelník Evropská komise - Rada EU - Evropský parlament, který doplňuje Evropský soudní dvůr. Někdy se proto používá pojem institucionální čtyřúhelník. V rozdělení zodpovědností ve věci unijního práva platí, že instituce zpravidla kumulují více funkcí. Komise tedy navrhuje a zajišťuje uplatňování přijatých opatření, Evropský parlament spolurozhoduje, doporučuje a kontroluje, Rada Evropské unie rozhoduje a Soudní dvůr Evropské unie řeší spory. Tuto strukturu doplnila v roce 1974 Evropská rada, která je vrcholným politickým orgánem určujícím strategii dalšího vývoje Unie a vymezujícím politické priority a zároveň je i neformálním arbitrem případných institucionálních sporů. Institucionálnímu trojúhelníku jsou nápomocny poradní instituce - Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů (Euroskop, 2012)

Veškeré pravomoci institucí jsou stanoveny základními smlouvami Unie a její činnosti jsou podrobněji upraveny příslušnými ustanoveními ve Smlouvě o fungování EU.

Instituce:

Evropská rada

Je hlavní politický orgán tvořený nejvyššími představiteli členských států, kteří pravidelně zasedají. Na zasedáních určují směřování politiky EU a dávají podněty k dalšímu rozvoji. Vznikla v 70. letech.

Rada EU

Je považována za hlavní rozhodovací orgán a zastupuje jednotlivé členské státy EU. Skládá se z ministrů vlád všech zemí Unie a ti se společně usnášejí na konkrétních krocích v oblastech působnosti svých resortů. Každá země má přidělen určitý počet hlasů, který je odvozen od počtu obyvatel. Na pracovní úrovni Radě napomáhá také Výbor stálých zástupců (COREPER).

Evropská komise

Výkonný orgán zastupující zájmy EU jako celku. Vytváří právní akty, které předkládá Parlamentu a Radě. Dohlíží na dodržování evropských předpisů, plní rozpočet a řídí úkoly Unie. Je tvořena 27 komisaři z každé členské země.

Evropský parlament

Zastupuje zájmy občanů. Od roku 1979 jsou poslanci do parlamentu voleni v přímých volbách a jeho hlavním úkolem je přijímat evropské zákony na základě návrhů, které předkládá Evropská komise. Tyto úkoly plní Parlament společně s Radou EU, rovněž vykonává rozpočtové a kontrolní funkce.

Soudní dvůr Evropské unie

Zajišťuje aplikaci evropského práva v členských státech EU a rozhoduje v případech žalob týkajících se otázek aplikace evropského práva.

Evropská centrální banka

Jejím úkolem je udržování cenové stability, podporování hospodářské politiky a řízení měnové politiky EU.

3.3 ČLENSKÉ STÁTY EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie se skládá z 27 suverénních států. Na počátku byly zakládajícími státy ESUO: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. V roce 1973 došlo k prvnímu rozšíření ES a to o Dánsko, Irsko a Spojené království. Dále pak v roce 1981 se připojil Řecko a v roce 1986 Španělsko a Portugalsko. Další rozšíření se konalo v roce 1995 a přistupujícími státy bylo Rakousko, Finsko a Švédsko. K největšímu rozšíření došlo v letech 2004 a to přistoupením deseti států: Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Maďarsko, Polsko, Malta, Kypr, Litva, Lotyšsko a Estonsko. V roce 2007 se konalo, zatím poslední rozšíření a novými zeměmi bylo Rumunsko a Bulharsko. V současné době jsou další tři kandidátské země do Evropské unie: Turecko, Chorvatsko a Makedonie.

Obecnou charakteristiku členských států a základní informace, jako je počet poslanců v Evropském parlamentu a počet hlasů v Radě EU jsou uvedeny v tabulce níže.

Tabulka 3.1 *Členské státy EU*

Název	Rozloha (km ²)	Obyv. (mil.)	Počet poslanců v Evropském parlamentu	Počet hlasů v Radě EU
Belgie	30 519	10.83	22	12
Bulharsko	110 907	7.58	17	10
ČR	78 864	10.51	22	12
Dánsko	43 094	5.55	13	7
Estonsko	45 227	1.34	6	4
Finsko	338 145	5.35	13	7
Francie	547 030	64.71	72	29
Irsko	70 282	4.45	12	7
Itálie	301 203	60.40	72	29
Kypr	9 251	0.80	6	4
Litva	65 303	3.33	12	7
Lotyšsko	64 589	2.25	8	4
Lucembursko	2 586	0.50	6	4
Maďarsko	93 030	10.01	22	12
Malta	316	0.42	5	3
Německo	357 021	81.76	99	29
Nizozemsko	41 526	16.42	25	13
Polsko	312 685	38.16	50	27
Portugalsko	92 391	10.64	22	12
Rakousko	83 858	8.37	17	10
Rumunsko	238 391	21.47	33	14
Řecko	131 940	11.31	22	12
Slovensko	49 035	5.42	13	7
Slovinsko	20 253	2.05	7	4
Španělsko	504 782	46.09	50	27
Švédsko	449 964	9.35	18	10
Velká Británie	244 819	62.04	72	29

Pramen: euroskop.cz, 2012, vlastní zpracování.

3.4 KOMPETENCE EVROPSKÉ UNIE

Vymezení kompetencí mezi Evropskou unií a členskými státy je jedním z hlavních témat uvedených v Deklaraci o budoucnosti Unie, která je připojena ke Smlouvě z Nice. Cílem je zajistit jasné a přesné rozdělení kompetencí v rámci EU, tak aby byly dodrženy principy subsidiarity a proporcionality. Vztahy v oblasti obchodní politiky a samotná obchodní politika spadají do kompetencí výlučných.

3.4.1 ROZDĚLENÍ PRÁVOMOCÍ MEZI EU A ČLENSKÝMI ZEMĚMI

Rozdělování pravomocí mezi Evropskou unií a členskými zeměmi probíhá na principu subsidiarity, který říká, že veškerá rozhodnutí mají být přijímána na co nejnižší úrovni státní správy, co nejbližší k občanovi a také k tomu, co občané Evropy očekávají.

V Evropské unii jde hlavně o tzv. vertikální rozdělení, které může být nastaveno způsoby dle Lisabonské smlouvy:

- **Výlučné kompetence:** členské země mohou přijímat rozhodnutí jen s povolením EU, jedná se o oblast zahraničního obchodu, měnové politiky a cel.
- **Sdílené kompetence:** v této oblasti mohou členské země vydávat vlastní legislativu jen v případě, pokud zde již neexistuje evropská úprava nebo také, jako její doplněk. Jedná se o oblast vnitřního trhu, doprava, sociální politika, zemědělství a rybolov, hospodářská soutěž, daně, občanství Unie, ochrana spotřebitele, politika na podporu hospodářské a sociální soudržnosti, daňová politika a také například ochrana životního prostředí.
- **Doplňující kompetence:** tyto kompetence má EU tam, kde svou činností podporuje politiku jednotlivých členských zemí, patří zde zaměstnanost, vzdělání, hospodářská politika, věda a výzkum, kultura nebo ochrana veřejného zdraví.
- **Kompetence členských zemí:** v této oblasti nemá EU právo přijímat rozhodnutí, země si rozhodují o své vnitřní organizaci, systému veřejné správy, organizaci justice, zdravotnictví, bezpečnostních složek a také například o výši mezd.

3.4.2 *POLITIKY EU*

V rámci Evropské unie můžeme obecně rozdělit její politiky na společné a koordinované, které jsou přesně definovány Lisabonskou smlouvou. Hlavní oblastí jsou společné politiky, to jsou ty oblasti, kde členské státy zcela přenesly své pravomoci na orgány Evropské unie. V současnosti mezi tyto politiky patří společná obchodní i zemědělská politika, společná dopravní politiky a dále pak pro 12 zemí eurozóny i společná měnová politika.

Země, které své pravomoci na orgány Evropské unie přenesly jen částečně, jsou nazývány koordinovanými politikami, mezi které patří kohezní a sociální politika, politika ochrany spotřebitele, politika ochrany životního prostředí, energetická politika, podpora výzkumu a technologického vývoje, dále rozvojová politika EU a politika hospodářské soutěže. Také zde patří oblast Jednotného vnitřního trhu.

3.5 *SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE*

Společná obchodní politika se řadí mezi nejstarší politiky Společenství. Jednotné vztahy navenek logicky doplňují vztahy mezi jednotlivými členskými státy navzájem v rámci jednotného vnitřního trhu. Se vznikem celní unie (1. července 1968) začalo Evropské hospodářské společenství vůči třetím zemím vystupovat jako jeden celek a obchodní politika se stala **výlučnou pravomocí Společenství**. Žádná členská země proto nemůže provádět vlastní, nezávislou zahraničně obchodní politiku a utvářet své vnější hospodářské vztahy vůči vnějšímu světu zcela samostatně. Od podzimu 2006 Evropská komise pracuje na modernizaci společné obchodní politiky s cílem podpořit konkurenceschopnost EU (Euroskop, 2012).

Společná obchodní politika je základním kamenem všech vnějších ekonomických vztahů členských zemí EU a základem vztahů s třetími zeměmi. Tato politika je prováděna vůči zemím, které jsou za vnějšími hranicemi Unie, což se nazývá tzv. extrakomunitární obchod, kdežto obchodní vztahy v rámci EU jsou regulovány politikou hospodářské soutěže a to je tzv. intrakomunitární obchod. Díky přenesení většiny kompetencí jednotlivých zemí na orgány Unie mohou instituce EU vystupovat jako samostatný subjekt při jednáních s nečlenskými státy a rozhodovat tak v otázkách o obchodní politice v zájmu celé Evropské unie.

Obchodní politika obecně usiluje o zajištění potřebné ochrany vnitřního trhu Evropské unie před dumpingovými i subvencovanými dovozy, čehož dosahuje díky nástrojům používaných ve vztahu

k třetím zemím. Dále pomocí bilaterálních a multilaterálních smluv usnadňuje přístup členským zemím na trh zemí, které nejsou v EU.

Dalšími cíli jsou dodržování a ochrana lidských práv, podpora prosperity a udržitelného rozvoje, který je dosažen pomocí otevřeného obchodu.

Společná obchodní politika je složena ze tří dimenzí:

- multilaterální: Světová obchodní organizace a jiné mezinárodní organizace,
- bilaterální: to jsou například dohody o volném obchodu a regionální dohody,
- autonomní: obsahuje ochranná opatření, systém všeobecných celních preferencí.

Tato politika je více rozvedena v další části, viz kapitola čtvrtá.

3.5.1 PRINCIPY A ROZHODOVACÍ PROCESY SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY

Rozhodujícím orgánem při provádění společné obchodní politiky je Rada EU. Evropská komise předloží Radě návrhy a ta rozhoduje a vydává směrnice. Po procesu posouzení a souhlasu o konkrétních opatřeních Radou je Komise pověřena provedením. Dále se pravidelně konají zasedání Výboru pro obchodní politiku, která jsou řízeny představitelem země předsedající Radě EU. Zástupci všech členských zemí společně s Evropskou komisí zde diskutují o nejrůznějších tématech týkajících se mnohostranných i bilaterálních obchodně-politických témat.

Při hlasování Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou, kromě případů týkajících se zavedení konečných antidumpingových a vyrovnávacích opatření, zde stačí většina prostá. Po Smlouvě z Nice byly přesunuty do kompetencí Společenství i jednání o dohodách v oblasti služeb a obchodních aspektů práv k duševnímu vlastnictví, která jsou nejčastěji přijímána kvalifikační většinou s výjimkou případů těch dohod, které obsahují ustanovení vyžadující jednomyslné přijetí vnitřních pravidel. V takovém případě Rada rozhoduje jednomyslně.

Do sdílených pravomocí členských států a EU pak spadají speciální dohody v oblasti sociálních, zdravotnických, kulturních, vzdělávacích a audiovizuálních služeb.

Evropský parlament se zapojuje a ovlivňuje tvorbu obchodní politiky jen omezeně. Ovšem je pravidelně informován Komisí o dění v obchodní politice (Euroskop.cz, 2012).

Změny dané Lisabonskou smlouvou

Lisabonská smlouva přesouvá ustanovení týkající společné obchodní politiky do nově vytvořené páté části obsahující úpravu veškerých vnějších činností Unie, ujasňuje pravomoci EU a posiluje postavení Evropského parlamentu (Euroskop, 2012).

- Společná obchodní politika bude muset být prováděna na zásadách a cílech EU, kam spadá podpora demokracie, právního státu a lidských práv, ale také udržitelný hospodářský, sociální a environmentální rozvoj či udržitelné řízení světových zdrojů.
- Ruší se tzv. smíšené smlouvy, které vyžadují ratifikaci členskými státy. Pravomoc Unie bude výlučná pro všechny oblasti společné obchodní politiky. Zvláštní postavení dohod v oblastech kulturních, audiovizuálních, sociálních, vzdělávacích a zdravotnických služeb je zajištěno nutností jednomyslného rozhodnutí Rady.

Zásadní je rozšíření pravomoci EU pro oblast přímých zahraničních investic, která dosud spadala pod smíšenou pravomoc či pravomoc členských států.

- Rozšiřují se pravomoci Evropského parlamentu, čímž se v určité míře formalizuje současný stav:

Právní předpisy v oblasti autonomní společné obchodní politiky budou přijímány spolurozhodovací procedurou.

Evropský parlament bude muset vyjádřit souhlas (angl. *consent*, dříve *assent*) s dohodami o přidružení, dohodami vytvářejícími zvláštní institucionální rámec, majícími významný dopad na rozpočet Unie a dohody v oblastech, na něž se vztahuje běžná legislativní procedura. Tento bod si Evropský parlament vykládá tak, že jeho souhlas bude nutný u všech obchodních dohod.

Povinnost Komise pravidelně Parlament informovat o stavu jednání mezinárodních dohod. Tyto informace Komise v současnosti podává rovněž, ale na základu Rámcové dohody o vztazích mezi Parlamentem a Komisí.

Příslušným výborem bude Výbor pro mezinárodní obchod (založen v roce 2004). Existují názory, že zapojením Evropského parlamentu dostanou technicko-právní vyjednávání mezinárodně-obchodních dohod politický nádech, na druhou stranu se zvýší demokratická odpovědnost. Větší vliv Evropského parlamentu má rovněž vyvážit fakt, že bez tzv. smíšených smluv nejsou národní parlamenty členských států zapojeny do ratifikačních procesů, a je tak omezena parlamentní kontrola. (Euroskop, 2012)

3.5.2 PRÁVNÍ ZÁKLAD SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY

Jak již bylo zmíněno, společná obchodní politika patří pod výlučnou pravomoc Evropské unie, což znamená, že členové jsou ve všech oblastech podřízeni EU. Základním dokumentem právního rámce je Lisabonská smlouva (platná od 1. 12. 2009). Konkrétně to byla Smlouva o fungování Evropské unie (Lisabonská smlouva) z roku 2009, která zahrnuje:

- přímé zahraniční investice,
- úpravy celních sazeb,
- uzavírání celních a obchodních dohod,
- sjednocování liberalizačních opatření,
- obchodní aspekty duševního vlastnictví,
- opatření proti dumpingu a subvencování.

Tato politika se začala utvářet již v roce 1977 a to se vznikem EHS, jehož zakládající státy nejdříve vytvořily celní unii, která měla dojít až k založení společného trhu. Dalším pomocníkem byly Římské smlouvy, díky kterým členské státy chtěly dosáhnout zrušení veškerých restrikcí v mezinárodním obchodu, což způsobilo odstraňování nejen cel, ale i jiných obchodních překážek mezi zeměmi EU. Poté se začala uplatňovat jednotná celní i obchodní politika vůči třetím zemím a také byly určeny jednotné celní sazby, v roce 1968 došlo k dokončení Celní unie.

Součástí EU byla 3 Společenství: Evropské společenství (dříve EHS), Evropské sdružení pro atomovou energii a Evropské společenství uhlí a oceli. Tyto Společenství dohromady představovaly jeden ze tří pilířů, na nichž je postavena Evropská unie. Další dva pilíře tvoří mezivládní spolupráce členských států v rámci společné zahraniční a obchodní politiky, také v policejní a justiční spolupráci.

Evropská unie je druh mezinárodního uskupení s velkým hospodářským potencíonálem. Pro nejvíce integrovanou oblast vztahů EU, společnou obchodní politiku (SOP) je relevantní **Smlouva o založení Evropského společenství**. Národní státy převádí působnosti v oblasti obchodní politiky na příslušné orgány ES, tuto působnost vymezují jak z hlediska věcného, tak z institucionálního hlediska, jedná se hlavně o **článek 133 – Společná obchodní politika, provádění**. Ze strany věcného hlediska si společná obchodní politika zakládá na jednotných. Z pohledu institucionálního je rozhodujícím orgánem Rada, ta rozhoduje na základě návrhů, které byly předloženy Evropskou komisí.

Uzavřením Smlouvy z Nice, nastala podstatná změna článku 133 – Smlouva o založení ES, cílem této změny bylo přiblížit její obsah reálné podobě moderní obchodní politiky.

3.5.3 *NÁSTROJE SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY*

Společná obchodní politika užívá k ochraně společných zájmů všech členů EU, k regulaci zahraničního obchodu a zajištění spolupráci mezi zeměmi dva druhy nástrojů, jsou to autonomní a smluvní nástroje.

AUTONOMNÍ NÁSTROJE

Cílem těchto nástrojů je ovlivňovat veškerá opatření týkající se vývozu a dovozu, která se uskutečňují Evropskou unií mimo oblast smluvních závazků vůči třetím zemím, jsou využívány jednostranně.

Autonomní nástroje můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny, první skupinou jsou nástroje tarifní a druhou skupinou netarifní nástroje.

1. Tarifní nástroje

Do této skupiny se řadí cla, celní kvóty a také celní stropy, můžeme je přesně sledovat a zaznamenávat, protože vybrané peníze ze zboží na clech plynou především do rozpočtu EU.

Patří zde také Celní sazebník Unie (*Common Customs Tariff*, CCT), ve kterém jsou zaznamenány výše cel a popis zboží, ke kterým jsou přiřazena cla. Sazebník je rozdělen na tři části. V první části jsou všeobecná a zvláštní ustanovení, ve druhé části jsou zahrnuty konkrétní výše celních sazeb a poslední část obsahuje přílohy s informacemi o zemědělských výrobcích, kvótách a také farmaceutických látkách.

Cílem tarifních sazeb je ochrana výrobců v Evropské unii, například při výskytu nadměrného množství dováženého zboží na vnitřní trh EU a také ochrana před neočekávanými dovozy.

Cla

Jsou to povinné dávky ze zboží při přechodu přes hranice, tyto dávky jsou vybírány státem. Clo je zdrojem společného rozpočtu, do kterého se odvádí 75% příjmů získaných na clech za uplynulý kalendářní rok a tím co zůstane, se pokryjí vlastní administrativní náklady členských států. Cla jsou nejčastěji používanými tarifními nástroji, které jsou uplatňovány při dovozu zboží pocházejícího ze zemí, které jsou členy WTO, také jsou uplatňovány jednostranně u dovozu z těch zemí, které mají

doložku nejvyšších výhod. V případě, že jsou sazby v EU nižší než smluvní celní sazby, aplikují se všeobecné neboli autonomní celní sazby. Dále se v rámci tarifních sazeb využívá také preferenčního zacházení, které je uplatňováno vůči nejméně rozvinutým zemím světa, tyto preference jsou rozděleny do tří skupin:

- Nulové celní sazby: určité zboží clu nepodléhá.
- Preferenční celní sazby: nacházejí se pod úrovní cla smluvního.
- Preferenční slevy na clu: zboží podléhá clu smluvní sazbou a poté se od této částky odečítá sleva, která je stanovena.

Patří sem také již výše zmíněný důležitý dokument tzv. Celní sazebník, který je vydáván pravidelně každý rok Komisí a je publikován v Úředním věstníku Společenství.

Kromě celního sazebníku se v rámci Evropské unie užívá systém TARIC (*Tarif Intégré Communautaire*), je to integrovaný sazebník, který rozšiřuje celní sazebník o platnou legislativu Unie.

Jednotlivé celní sazby a jejich aktualizace můžeme najít v elektronické podobě na internetových stránkách Evropské komise.

Celní kvóty

„Celní kvóty jsou určeny množstvím zboží, vyjádřeného měrnou jednotkou nebo hodnotou v daném období, ve kterém bylo propuštěno do volného oběhu za sníženou celní sazbu“ (Fojtíková, 2006).

Celní kvóty jsou rozděleny do dvou skupin na **smluvní** a **preferenční**.

Smluvní celní kvóty čerpáme, tak že dovážíme zboží ze všech třetích zemí.

Preferenční celní kvóty čerpáme dovozem zboží, u kterého je prokázán původ z jedné země či ze skupiny zemí, pro které byla kvóta stanovena.

Kontrolu těchto kvót provádějí dva orgány, prvním je Generální ředitelství pro daně a celní unii (DG TAXUD) a druhým je Generální ředitelství pro zemědělství (DG AGRI), které zajišťuje čerpání kvót, tzv. systémem „Kdo přijde, ten dřív bere“ (First-come, first served). To znamená, že bude upřednostněna ta žádost na snížení celní sazby, která byla přijata dříve. DG AGRI se týká jen dovozu zemědělských komodit, aby mohla být uplatněna snížená celní sazba, musí se předložit platná licence.

Celní stropy

Jsou stejné pro všechny země Unie. Jsou určeny množstvím zboží, které je vyjádřeno v měrných jednotkách či hodnotou, která může být v určitém období za zvýhodněnou celní sazbu.

U celních stropů můžeme na rozdíl od celních kvót uplatňovat sníženou celní sazbu i v tom čase, kdy byly překročeny kvóty. Tento způsob je možný až do chvíle, kdy některá z členských zemí ukončila uplatňování snížené celní sazby.

Celní stropy jsou zároveň s celními kvótami označovány šesti číslicemi. Tyto číslice jsou stejné s kódy zboží, které jsou uvedeny v systému TARIC.

2. Netarifní nástroje

Evropská unie označuje **netarifní nástroje** jako „neviditelné překážky obchodu“. Unie používá netarifní nástroje v souladu s přijatými mezinárodními závazky, k nimž přistoupila v rámci bilaterálních nebo mnohostranných obchodních vztahů se třetími zeměmi.

Zpráva *Trade Policy Review* vypracovaná WTO v roce 2004 jmenuje netarifní nástroje:

omezení obchodu v souladu s přijatými rezolucemi Bezpečnostní rady OSN, zákazy nebo omezení dovozu, licenční požadavky a jiná obchod omezující opatření uplatňována v souladu s mezinárodními smlouvami, dovozní omezení, monitorování a kontroly dovozu na pozadí technických požadavků zahrnující normy, hygienické a rostlinolékařské předpisy, dovozní licence na dovoz určitých zemědělských výrobků ze třetích zemí dovážených do EU, zvláštní režim aplikován vůči dovozům z určitých zemí, tj. z Albánie, Arménie, Běloruska, Číny, Gruzie, Kazachstánu, KLR, Kyrgyzstánu, Moldavska, Mongolska, Ruska, Tádžikistánu, Turkmenistánu, Ukrajiny, Uzbekistánu a Vietnamu (Fojtíková, 2008).

SMLUVNÍ NÁSTROJE

Tyto nástroje zahrnují veškeré smluvní ujednání Evropské unie se třetími zeměmi o vývozu a dovozu zboží. Smluvní ujednání jsou založena na mezinárodních obchodních dohodách nebo smlouvách. Smlouvy jsou uzavírány buď s jednotlivými zeměmi, nebo se skupinou zemí, což jsou bilaterální dohody a vznikají v tu chvíli, kdy státy dosáhnou úplné shody po obsahové i formální stránce. Také mohou být vyjednávány v rámci mnohostranných jednání, například na základě WTO a to se poté jedná o multilaterální dohody. Společná obchodní politika se uskutečňuje v rámci třech dimenzí, jedná se o kontinentální, regionální a globální dimenzi.

Z hlediska počtu smluvních stran lze obchodní dohody rozdělit na (Fojtíková, 2006):

- Bilaterální – uzavřeny z hlediska jednotlivých států (např. EU - Japonsko, EU - Nový Zéland) nebo regionů (Asociační dohoda s Chile).
- Multilaterální – zapojení do mnohostranného obchodního systému pod WTO.

Z bilaterálních smluv se jedná mimo jiné o dohodu o ekonomickém partnerství, tzv. Economic Partnership Agreements (EPAs) se zeměmi ACP (Afriky, Karibiku a Pacifiku).

Tato smlouva zahrnuje oblast politickou, ekonomickou, obchodní a samozřejmě také oblast rozvojové pomoci.

Dle charakteru použití se tyto nástroje dělí na obranné a ofenzivní nástroje. **Obranné nástroje** (*Trade Defence Instruments*, TDI) se používají v případě zajištění spravedlivého obchodu a ochrany zájmu Unie. Mnohostranná pravidla WTO určují jejich aplikaci (Fojtíková, 2008) definuje tyto obranné nástroje:

- antidumpingová opatření,
- vyrovnávací (protisubvenční) opatření,
- obchodně politická ochranná opatření.

Opatření týkající se antidumpingu jsou uvalovány v podobě antidumpingového cla a jsou přijímána za účelem omezovat dovoz výrobků, které jsou na vnitřním trhu EU prodávány za jiné, popř. nižší ceny, než je stanoveno na domácím trhu vývozce (dumpingové ceny) a také v případě, kdy je prodejní cena pod úrovní výrobních nákladů.

V roce 1994 byla v rámci GATT podepsána Dohoda o provádění článku VI., která slouží pro zjišťování dumpingu a také jako prevence pro tuto „nekalou“ obchodní praxi. Antidumpingové clo se může uvalit jen tehdy, když jsou splněny tři podmínky, tzn., že byl zjištěn výskyt dumpingu, vlivem dumpingu vznikla určitá materiální újma unijnímu průmyslu a při přijímání opatření musí být brán ohled na celkové zájmy EU. Antidumpingová opatření jsou prováděna na základě podání písemné stížnosti ze strany členského státu nebo ze strany unijního průmyslu. Stížnosti poté zhodnocuje Komise, avšak konečné uvalení antidumpingového cla závisí na Radě EU. Toto řízení trvá většinou maximálně patnáct měsíců a je to ukončeno buď přijetím antidumpingového cla, nebo přijetím určitého závazku na období, které trvá minimálně pět let.

Opakem nástrojů obranných jsou **nástroje ofenzivní** (*Trade Barriers Regulation*, TBR). Tyto nástroje se používají prostřednictvím Mechanismu obrany před nedovolenými překážkami obchodu za účelem odstraňování překážek při obchodování se třetími zeměmi.

Obchodní vztahy v rámci Evropské unie jsou ovlivňovány odlišnou úrovní poskytovaných preferencí. Tento systém vazeb je hierarchicky uspořádán podle míry a charakteru vzájemných vztahů a tím tvoří, tzv. pyramidu obchodních vztahů.

3.5.4 CÍLE EU V RÁMCI SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY

Evropská unie se snaží podporovat otevřený a hlavně spravedlivý obchod se všemi obchodními partnery a mimo multilaterálních obchodních jednání uzavírá Evropská unie v oblastech spadajících do Světové obchodní organizace také bilaterální nebo vícestranné obchodní dohody. Tyto dohody nesmějí být v rozporu s pravidly WTO.

Společná obchodní politika je užívána jen ve vztahu ke třetím zemím nebo k integračním seskupením těchto zemí.

Členské země v rámci společné obchodní politiky převedly své kompetence v oblasti zahraničního obchodu na orgány Evropské unie a to zcela dobrovolně, a proto nemohou samy rozhodovat o změnách cel vůči třetím zemím nebo uzavírat celní dohody. Však mohou uzavírat dohody o průmyslové, vědeckotechnické a hospodářské spolupráci, pokud nejsou v rozporu se zásadami společné obchodní politiky.

I přesto, že v Evropské unii existuje jednotný vnitřní trh, musí EU podle mezinárodních pravidel obchodu a ve vztahu ke třetím zemím uplatňovat jednotné obchodní vztahy, které jsou závazné pro všechny členské země.

Hlavními zásadami společné obchodní politiky jsou změny celních sazeb, jejich uzavírání, uzavírání obchodních dohod, sjednocování liberalizačních opatření a dále politika vývozu, opatření na ochranu obchodu v případě antidumpingu a subvencování vývozu.

4 OBCHODNÍ VZTAHY EVROPSKÉ UNIE S OSTATNÍMI CENTRY SVĚTOVÉ EKONOMIKY

Evropská unie je díky rozsáhlého hospodářského, obchodního a finančního potenciálu jedním z hlavních aktérů světové politiky. Společná obchodní politika Unie působí na dvou úrovních, v první úrovni se EU aktivně podílí na vytváření pravidel multilaterálního systému globálního obchodu v rámci Světové obchodní organizace (WTO) a v rámci druhé úrovně si EU vyjednává své vlastní bilaterální obchodní dohody se zeměmi nebo regionálními uskupeními těchto zemí.

4.1 VNĚJŠÍ OBCHODNÍ VZTAHY EU

Již od 50. let minulého století neustále rozvíjela vztahy se zbytkem světa prostřednictvím společné politiky v oblasti obchodu, formálních dohod o obchodu a spolupráci s jednotlivými zeměmi a také v oblasti rozvojové pomoci, ročně vynakládá více než 7 miliard eur na pomoc rozvojovým zemím. EU je největším světovým obchodním blokem disponující druhou nejvýznamnější světovou měnou, je stále největším světovým exportérem zboží i služeb, jehož podíl na světovém obchodu činí zhruba 20%. S většinou zemí a regionů světa uzavřela obchodní i partnerské dohody.

V 70. letech minulého století EU začala poskytovat také humanitární pomoc na celém světě, původně byla tato pomoc zaměřena na Afriku, ale poté byla rozšířena na Asii, Latinskou Ameriku a země jižního a východního Středomoří. Hlavním cílem je stále podporovat udržitelný růst a rozvoj v partnerských zemích tak, aby měly prostředky pro vymýcení chudoby. V rámci Maastrichtské smlouvy rozvíjí od roku 1993 společnou zahraniční a obchodní politiku (SZBP), která je potřebná v tu chvíli, když jsou ohroženy zájmy Unie jako celku. Hlavní složkou je obrana, protože se snaží o podporu a udržování stability na celém světě. V oblasti problémů jako je obchod s drogami, terorismus, mezinárodní zločin nebo například nedovolené přistěhovalectví Unie úzce spolupracuje s ostatními zeměmi a mezinárodními organizacemi.

Evropská unie patří mezi nejsilnější hráče na světové scéně v mezinárodní spolupráci v oblasti omezení dopadů globální klimatické změny a usiluje o přesvědčení dalších světových znečišťovatelů (USA, Indie, Čína) o nutnosti přijetí přísných mezinárodních závazků z hlediska zvyšování objemu obnovitelných energií v energetickém balíčku a o snižování emisí skleníkových plynů.

V roce 2008, tedy v období, kdy probíhala ekonomická a finanční krize, se Evropské unie spolu s jejími členy silně angažovala ve snaze o vytvoření úplně nového fóra, které by sloužila pro řešení

globálních ekonomických otázek (G20), které zahrnuje jak tradiční „západní“ vyspělé ekonomiky, tak i tzv. rychle se rozvíjející ekonomiky (Čína, Rusko, Indie, Brazílie, Jižní Afika), jedná se o tzv. skupinu BRICS, po přistoupení Malajsie BRIICS).

Evropská unie si díky své „velké“ hospodářské síle vede docela úspěšně v prosazování ekonomických zájmů, ovšem na mezinárodní scéně síla EU politicky zaostává za svou ekonomickou vahou, odtud také pochází fráze, že Evropská unie je „ekonomickým obrem, ale politickým trpaslíkem“. To je ovlivněno hlavně rozdílnou mírou pravomocí v rámci Unie v obou oblastech, tzn. v ekonomické i politické. Ovšem snaží se o průběžné zvyšování své politické váhy na mezinárodním poli, k čemu přispívají především institucionální změny, které stanovuje Lisabonská smlouva, jedná se o: zvýšení prostoru pro rozhodování kvalifikovanou většinou v otázkách zahraniční politiky, zřízení postu vysokého představitele Unie, Evropského útvaru pro vnější činnost, dále o postupný progresivní vývoj vlastní obranné politiky, včetně zvyšování vojenských kapacit.

Dohody EU se světem nezahrnují nejen obchod a tradiční finanční a technickou pomoc, ale i další hospodářské i jiné reformy v oblastech rozvoje zdravotnictví, vzdělávání a rozvoje infrastruktury. Tím tvoří rámec pro politický dialog a obsahují doložku, ve které je umožněno přerušit nebo ukončit obchodní vztahy nebo poskytování pomoci, v případě porušení lidských práv partnerskou zemí. Od roku 2003 je v nových dohodách obsažena doložka, v níž se partneři zavazují k tomu, že nebudou rozšiřovat zbraně hromadného ničení (Rozeňalová, Týč, 2006).

V oblasti podpory lidských práv se EU zaměřuje na občanská, sociální, politická, hospodářská a kulturní práva, také usiluje o podporu práv žen, dětí a menšin. Tyto práva stojí v popředí dohod Unie s jejími partnery a samozřejmě jsou podmínkou pro země, které se chtějí stát členy EU. V posledních letech vedla Unie řadu dialogů o lidských právech například s Čínou a Íránem, dokonce byly uvaleny sankce za porušování těchto práv (Srbsko, Zimbabwe, Barma). Podporuje rovněž financování činností související s lidskými právy – **Evropská iniciativa pro demokracii a lidská práva**, každý rok poskytuje cca 100 milionů eur na následující činnosti:

- boj proti rasismu, diskriminaci menšin, domorodých obyvatel a proti xenofobii,
- podpora zrušení trestu smrti, týká se celého světa,
- posilování demokracie,
- boj proti mučení, beztrestnosti a podpora trestních soudů.

Graf 4.1 ***Roční změna HDP a obchod se zbožím jednotlivých regionů v letech 2009-2011(%)***

	GDP			Exports			Imports		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
World	-2.6	3.8	2.4	-12.0	13.8	5.0	-12.9	13.7	4.9
North America	-3.6	3.2	1.9	-14.8	14.9	6.2	-16.6	15.7	4.7
United States	-3.5	3.0	1.7	-14.0	15.4	7.2	-16.4	14.8	3.7
South and Central America a	-0.3	6.1	4.5	-8.1	5.6	5.3	-16.5	22.9	10.4
Europe	-4.1	2.2	1.7	-14.1	10.9	5.0	-14.1	9.7	2.4
European Union (27)	-4.3	2.1	1.5	-14.5	11.5	5.2	-14.1	9.5	2.0
Commonwealth of Independent States (CIS)	-6.9	4.7	4.6	-4.8	6.0	1.8	-28.0	18.6	16.7
Africa	2.2	4.6	2.3	-3.7	3.0	-8.3	-5.1	7.3	5.0
Middle East	1.0	4.5	4.9	-4.6	6.5	5.4	-7.7	7.5	5.3
Asia	-0.1	6.4	3.5	-11.4	22.7	6.6	-7.7	18.2	6.4
China	9.2	10.4	9.2	-10.5	28.4	9.3	2.9	22.1	9.7
Japan	-6.3	4.0	-0.5	-24.9	27.5	-0.5	-12.2	10.1	1.9
India	6.8	10.1	7.8	-6.0	22.0	16.1	3.6	22.7	6.6
Newly industrialized economies (4) b	-0.6	8.0	4.2	-5.7	20.9	6.0	-11.4	17.9	2.0
Memo: Developed economies	-4.1	2.9	1.5	-15.1	13.0	4.7	-14.4	10.9	2.8
Memo: Developing and CIS	2.2	7.2	5.7	-7.4	14.9	5.4	-10.5	18.1	7.9

Pramen: Wto.org, 2012.

Z grafu je patrné, že v roce 2011 Japonsko zaznamenalo pokles exportu o 0,5 %, což bylo způsobeno katastrofálním zemětřesením v předchozím období. Dále graf uvádí, že růst hrubého domácího produktu Spojených států amerických byl rychlejší než je průměr všech vyspělých ekonomik, průměr růstu USA činil 1,7 %, zatímco v rámci EU to bylo jen 1,5 %. Nejrychleji rostoucími regiony byly Blízký východ, který vzrostl na 4,9 %, dále Společenství nezávislých států, které vzrostlo na 4,6 %, poté Jižní a Střední Amerika na 4,5 %.

Graf také uvádí, že světový export se v roce 2011 snížil a to oproti roku předchozímu a taktéž to bylo i se světovým importem. Všechny regiony zaznamenaly v roce 2011 oproti roku 2009 nárůst v oblasti dovozu a většina z nich se vyšplhala ze záporných hodnot do hodnot kladných. Podobný průběh probíhal i v rámci vývozu všech regionů.

4.2 DOHODY EU V RÁMCI SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY

Smluvní obchodní politika zahrnuje veškerá smluvní ujednání EU se třetími zeměmi o dovozu a vývozu zboží. Vnější obchodně politické vztahy mají několik forem, první z nich jsou mnohostranná jednání a další formou jsou bilaterální a regionální obchodní vztahy.

4.2.1 BILATERÁLNÍ OBCHODNÍ VZTAHY

Evropská unie se angažuje v rozvoji obchodu s jednotlivými státy. Tento dvoustranný rozměr obchodních vztahů charakterizují preferenční dohody a ujednání a meziregionální iniciativy.

Mezi důležité dohody EU v rámci společné obchodní politiky také patří Mnohostranný obchodní systém, kde je charakterizována Světová obchodní organizace (WTO), viz kapitola druhá.

Nejvýznamnějšími dohodami v Evropské unii jsou:

PREFERENČNÍ OBCHODNÍ DOHODY

Evropské sdružení volného obchodu (ESVO)

Evropské sdružení volného obchodu (ESVO), ang. European Free Trade Association (EFTA) je mezinárodní hospodářská organizace založená dne 1. července 1960 ve Stockholmu za účelem odstranění cel a kvantitativního omezení dovozu a vývozu zboží (Epravo, 2012)

Vztahy EU s Evropským sdružením volného obchodu (ESVO/EFTA) řadíme do privilegovaných ekonomických vztahů. Tyto vztahy jsou založeny na dohodách o volném obchodu mezi EU a jednotlivými členy **ESVO**, byly sjednány na počátku 70. let, mezi geograficky a historicky nejbližšími partnery mají specifický charakter. V oblasti regionálních obchodních ujednání sice mají povahu vnějších vztahů, avšak po vzniku Evropského hospodářského prostoru (EHP/EEA) jsou charakteristické silným průnikem do politiky vnitřního trhu Evropské unie.

ESVO na rozdíl od Evropské unie není celní unií a nemá společnou obchodní politiku, všechny členské země mohou uplatňovat svou vlastní obchodní politiku vůči třetím zemím.

Původním záměrem existence ESVO bylo vytvoření jako alternativa EU, ale s rozdílným cílem než aby jí mohlo konkurovat. Avšak ESVO bylo pro Unii přínosem, protože postupem času při vzrůstajícím významu integrace v pojetí EU, posloužilo jako přípravný můstek pro ty jeho členy, kteří

se poté rozhodli pro přechod do Evropské unie, například Dánsko, Portugalsko, Velká Británie, Rakousko, Finsko a Švédsko).

Evropská unie souhlasila s názorem, že jejích vlastních cílů jako je bezpečnost, stabilita a mír může být dosaženo v případě, když bude přijat určitý kompromis umožňující omezenou účast na aktivitách Unie zemím stojícím mimo EU než úplným vyloučením těchto zemí. Proto se vhodným řešením pro vztah ESVO a EU stal projekt Evropského hospodářského prostoru.

ESVO spatřovalo výhodu v tom, že by jim neúčast na jednotném vnitřním trhu EU mohl způsobit ujmu a naopak Evropská unie viděla motivaci v tom, že jí tento projekt umožní žádoucí prohloubení v EU, přičemž by nebylo ohroženo její případné rozšíření (Epravo.cz, 2012).

Dohoda o Evropském hospodářském prostoru mezi ES a státy ESVO

Tato dohoda byla podepsána 2. 5. 1992 a ratifikovali ji všichni členové EU i s členy ESVO – Norsko, Island a Lichtenštejnsko. Díky negativnímu referendu se Švýcarsko rozhodlo, že se k této Dohodě nepřipojí.

Dohoda začala platit od 1. 1. 1994, pro Lichtenštejnsko v květnu 1995. Podle této dohody musí všichni členové EU požádat o členství v EHP, kdežto všichni noví členové ESVO mohou požádat o toto členství, proto při rozšiřování Evropské unie byla uzavřena Dohoda o účasti nových států EU v EHP a k ní ještě další čtyři související dohody.

Dohoda obsahuje požadavky na uplatňování čtyř základních svobod, ale také upravuje celou řadu vztahů mezi smluvními stranami v oblastech výzkumu, vývoje, statistiky, vzdělání, sociální politiky, ochrana spotřebitele, životní prostředí, turistický ruch, informační a audiovizuální služby a jiné.

Dvoustranné vztahy mezi EU a Švýcarskem

Vztahy jsou založeny dohodou o volném obchodu z roku 1972 a také bilaterálními dohodami o spolupráci v sedmi sektorech, volný pohyb osob, letecká a pozemní doprava, zemědělství, vědecká a technologická spolupráce, posuzování shody a veřejných zakázek. Poté bylo mezi EU a Švýcarskem v roce 2004 uzavřeno devět samostatných sektorových dohod, které se týkaly spolupráce v oblasti boje proti podvodům, zdanění úroků z vkladů, zamezení dvojího zdanění úředníků EU v důchodu, kteří žijí ve Švýcarsku a také zapojení Švýcarska do unijního programu Media a do evropského statistického systému, do azylové politiky dle Dublinské konvence, volného pohybu zahraničních pracovníků mezi EU a Švýcarskem, dále obchod se zpracovanými zemědělskými výrobky, spolupráce Švýcarska s Evropskou agenturou pro životní prostředí (Euroskop, 2012).

Evropské dohody

Tyto dohody byly specifickou oblastí pro obchodní politiku. Evropská unie byla od devadesátých let spojena s 10 středoevropskými a východoevropskými zeměmi tzv. Evropskými dohodami, smluvní strany se zavázaly k vytvoření oblasti pro volný obchod a ke spolupráci i v jiných oblastech s vidinou do budoucna, přijetí za členy do EU. Dohody obsahují různá ustanovení o volném pohybu služeb, kapitálu, pracovních sil a také v oblastech dopravy, letectví, životního prostředí, hospodářské soutěže a ochrany práv k duševnímu, obchodnímu či průmyslovému vlastnictví.

Asociační dohody

V roce 1963 uzavřelo Evropské společenství s Tureckem asociační dohodu, pro vytvoření celní unie, tato unie vznikla 1. 1. 1996 a zahrnovala zpracované zemědělské a průmyslové výrobky. Poté v roce 2000 začala další jednání, jejichž cílem byla liberalizace obchodu službami a veřejné zakázky. Turecko se na celkovém zahraničně obchodním obratu v rámci Evropské unie podílí 2 %.

Dále jsou uzavřeny dohody o celní unii s Andorrou a San Marinem a dohoda o volném obchodu s Faerskými ostrovy. Existuje ještě jiný typ asociačních dohod, tzv. dvoustranné dohody, které jsou uzavřeny s oblastmi Středozemního moře, protože tyto oblasti obzvlášť na jihu a severu mají strategický význam pro EU a tudíž jsou prioritou vnějších vztahů EU (Svatoš, 2009).

Asociační dohody se středomořskou oblastí: obsahují tři základní komponenty – polický, obchodní a komponent spolupráce, je zde vyšší stupeň liberalizace na straně středomořských států oproti dohodám o spolupráci, které vlastně nahrazují. Ty původní zajišťovaly neregistrované koncese pro přístupy na trh Unie, kdežto nové dohody vytvářejí oblasti pro volný obchod, dále pokrývají průmyslové výrobky a výrobky z ryb a jiné, obsahují ustanovení o liberalizaci v oblasti služeb, hospodářské soutěže a pohybu kapitálu. S jinými státy, Tunis, Maroko, Jordánsko, Izrael a Egypt jsou dohody již platné. S Palestinou byla uzavřena jen prozatímní eurostředomořská asociační dohoda o obchodu a spolupráci, byla platná od 1. 7. 1997, další země, se kterou je uzavřena prozatímní dohoda je Libanon, dohoda je platná od 1. 3. 2003. Dne 22. 4. 2002 byla podepsána dohoda s Alžírskem a jednání se Sýrií byla v rámci technické úrovně dokončena a parafována 19. 10. 2004

Významným krokem směřujícím k budoucímu vytvoření Euro-středomořské oblasti volného obchodu byla tzv. Dohoda z Agadiru, která byla podepsána mezi Jordánskem, Egyptem, Tuniskem a Marokem dne 25. 2. 2004.

Po roce 2000 byly sjednány **Stabilizační a asociační dohody (SAA)** s Makedonií (od 1. 4. 2004) a Chorvatskem (od 1. 2. 2005).

Cílem těchto dohod bylo vytvořit oblast volného obchodu se zbožím v průběhu přechodného období (cca 10 let) pro Makedonii a také přechodného období (cca 6 let) pro Chorvatsko, stanovují závazky v rámci hospodářské soutěže, pravidel pro poskytování státní pomoci, práv k duševnímu a průmyslovému vlastnictví.

Na počátku roku 2003 byla zahájena jednání o Stabilizačních a asociačních dohodách s Albánií.

Jinou významnou dohodou byla **Dohoda o obchodu, rozvoji a spolupráci** uzavřená s Jihoafrickou republikou (platná od 1. 5. 2004). Po uplatnění desetiletého přechodného období důležitého pro vytvoření oblasti volného obchodu bude dovoz z JAR do EU osvobozen 95 % cla a po uplynutí dvanáctiletého přechodného období budou 86 %dovozů z EU do JAR zcela liberalizováno. Mezi EU a JAR byly podepsány také ještě dvě další samostatné dohody o obchodu s vínem a alkoholickými nápoji.

Evropská unie vyvíjí i další úsilí o liberalizaci svých obchodních vztahů například se zeměmi Latinské Ameriky. **Dohoda o hospodářském partnerství, politické koordinaci a**

spolupráci s Mexikem (platná od 1. 10. 2000), založila oblast volného obchodu, která pokrývá zhruba 95 % vzájemné obchodní výměny, dále zahrnuje přístup zboží a služeb na trh, informace o původu, různé technické předpisy, sanitární a ochranná opatření, oblast investic, veřejné zakázky a mnoho jiných. Na začátku roku 2003 zrušila Evropská unie veškerá dovozní cla u průmyslových výrobků. Uzavřením této dohody vzniklo spoustu pozitiv, například Mexiko našlo nové odbytové možnosti v EU a EU odvrátila hrozící ztrátu trhu, protože Mexiko vstoupilo do severoamerického integračního uskupení NAFTA.

Asociační dohoda s Chile byla podepsána 18. 11. 2002, zahrnuje politický dialog a pilíře spolupráce a obchodu. Kromě oblasti volného obchodu tato dohoda v sobě zahrnuje ještě úpravy a ustanovení týkajících se investic, usnadňování obchodu, celnictví, mechanismus řešení sporů a spoustu dalších.

Evropská unie se snažila navázat vztahy také se **Společným trhem jihu** (Southern Common Market neboli MERCOSUR). Do tohoto uskupení patří Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay a Venezuela. Vztahy mezi EU a MERCOSUREM se odvíjejí na základě **Meziregionální rámcové dohody o spolupráci** (1996) a v roce 2000 byla také zahájena jednání o Asociační dohodě. V ní měl být obsažen opět politický dialog a dva pilíře, pilíř obchodu a spolupráce (Kučerová, 2006).

Roku 1998 došlo k uzavření dohody mezi Evropskou unií a zeměmi Perského zálivu, Bahrajn, Kuvajt, Omán, Katar, Saudská Arábie a Spojené arabské emiráty). **Dohoda o spolupráci s Radou pro spolupráci zemí Perského zálivu**, opět se jednalo o oblast volného obchodu. Tato jednání byla zahájena roku 1990, ale o tři roky později se dostala na mrtvý bod, proto v roce 1999 předložily státy Perského zálivu nový mandát a uveřejnili oznámení o tom, že se rozhodli vytvořit celní unii,

k dovršení celní unie došlo tedy 1. 1. 2003. Vytvoření celní unie byl jeden z požadavků Evropské unie pro uzavření dohody o volném obchodě.

VŠEOBECNÝ SYSTÉM PREFERENCÍ (GSP)

Méně rozvinutým zemím Evropská unie poskytuje zvýhodnění obchodní režim pomocí Všeobecného systému preferencí, který je prováděn od roku 1995 na základě nařízení, které jsou platná na 3 až 4 roky. První úprava založená na pravidlech EU přijatých od roku 1995 do 2004, byla nastavena na léta 2002 až 2004, poté však byla prodloužena nařízením Rady i na rok 2005. Díky tohoto režimu jsou na vybrané citlivé výrobky uplatněny snížené celní tarify.

Toto uplatňování bylo zjednodušeno zavedením dvou kategorií citlivých výrobků, bylo obnoveno plošné snížení valorických cel (např. pro zemědělské, textilní výrobky, pro železo a ocel) o 3,5 procentního bodu a specifických cel o 30 %, všechny ostatní výrobky byly považovány za necitlivé a jako takové nepodléhají clu.

Mnoho zemí, které jsou příjemci GSP, profitují i z preferencí poskytovaných na základě dalších dohod a různých ujednání.

65 zemí profitujících pouze z preferencí na trhu Evropské unie na základě GSP mají přechodové ekonomiky a jsou to členové bývalého SSSR, asijské a latinskoamerické rozvojové země, které nepatří mezi OCT a také to jsou země ACP.

Od prosince 2008 vstoupil v platnost nový zjednodušený Všeobecný systém preferencí.

4.3 REGIONÁLNÍ INICIATIVY – EU A SVĚT

4.3.1 ASIE

Jednou z hlavních priorit společné obchodní politiky EU je posilování obchodní spolupráce Evropské unie s Asií.

Asie je díky své geografické a demografické velikosti a také díky hospodářskému, politickému a kulturnímu významu hlavním partnerem Evropské unie. Do Asie směřuje z celkových vývozu Evropské unie zhruba 21 % a EU je také významným investorem v Asii. Asijské země hrají velice důležitou roli ve WTO a když přistoupila ještě Čína, tuto organizaci to ještě dále posílilo.

Obchodní vztahy mezi Unií a Asií jsou podporovány hospodářským pilířem, který byl založen roku 1996 **Setkání Asie – Evropa** (ASEM). Tento pilíř tvoří rámec pro dialog a spolupráci mezi EU a Čínou, Japonskem, Koreou, Thajskem, Filipínami, Malajsií, Indonésií, Singapurem, Vietnamem a Brunejí v oblastech usnadňování obchodních vztahů a investic.

Summit Asie – Evropa se schází každé dva roky a na pátém setkání v říjnu 2004 se započala nová etapa vztahů, která spojila všechny státy EU, členy ASEAN a Čínu, Japonsko a Koreu.

ASEAN je významný pro mír a stabilitu v asijsko – pacifickém regionu. Bylo vytvořeno Regionální fórum **ASEAN** (1994). Základem pro rozvoj vztahů mezi Unií a Asií je také tzv. Kooperační dohoda s členskými zeměmi **ASEAN** (Svatoš, 2008).

Čína

Vztahy Evropské unie s Čínou jsou ošetřeny od roku 1985 **Dohodou o obchodu a spolupráci** (Trade and Co-operation Agreement). V roce 2003 se Čína stala druhým největším obchodním partnerem EU po Spojených státech amerických. Na počátku 80. let vykazovala EU ve vzájemné obchodní bilanci přebytky, ale například v roce 2003 už vykazovala deficit, který tvořil 55 mld. euro. Od poloviny 90. let EU silně podpořila čínské hospodářské a obchodní reformy pomocí kooperačních programů a stimulací spolupráce v oblasti investic a technologií a byla silným zastáncem vstupu Číny do WTO. V roce 2004 byl zahájen pětiletý program spolupráce EU a Číny podporující integraci Číny do světového obchodního systému.

Poté roku 2004 byla zahájena jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci, což ukazovalo na vzrůstající význam Číny jako světové velmoci a potencionálního partnera pro EU. Poté Unii nahradila na místě největšího obchodního partnera USA. V roce 2008 se deficit vzájemné obchodní výměny na straně EU vystoupal na 169 miliard eur, což ovlivňovala v různé míře různé členské státy EU a také to stěžuje vyjednávací pozici Unie vůči Číně. Díky téměř vůbec nepropojeným prozatímním ekonomikám EU a Číny je EU v nevýhodné pozici a zvyšuje tak tlak na Čínu, aby otevřela své trhy pro výrobky z Evropy a také poskytovatelům služeb a investic.

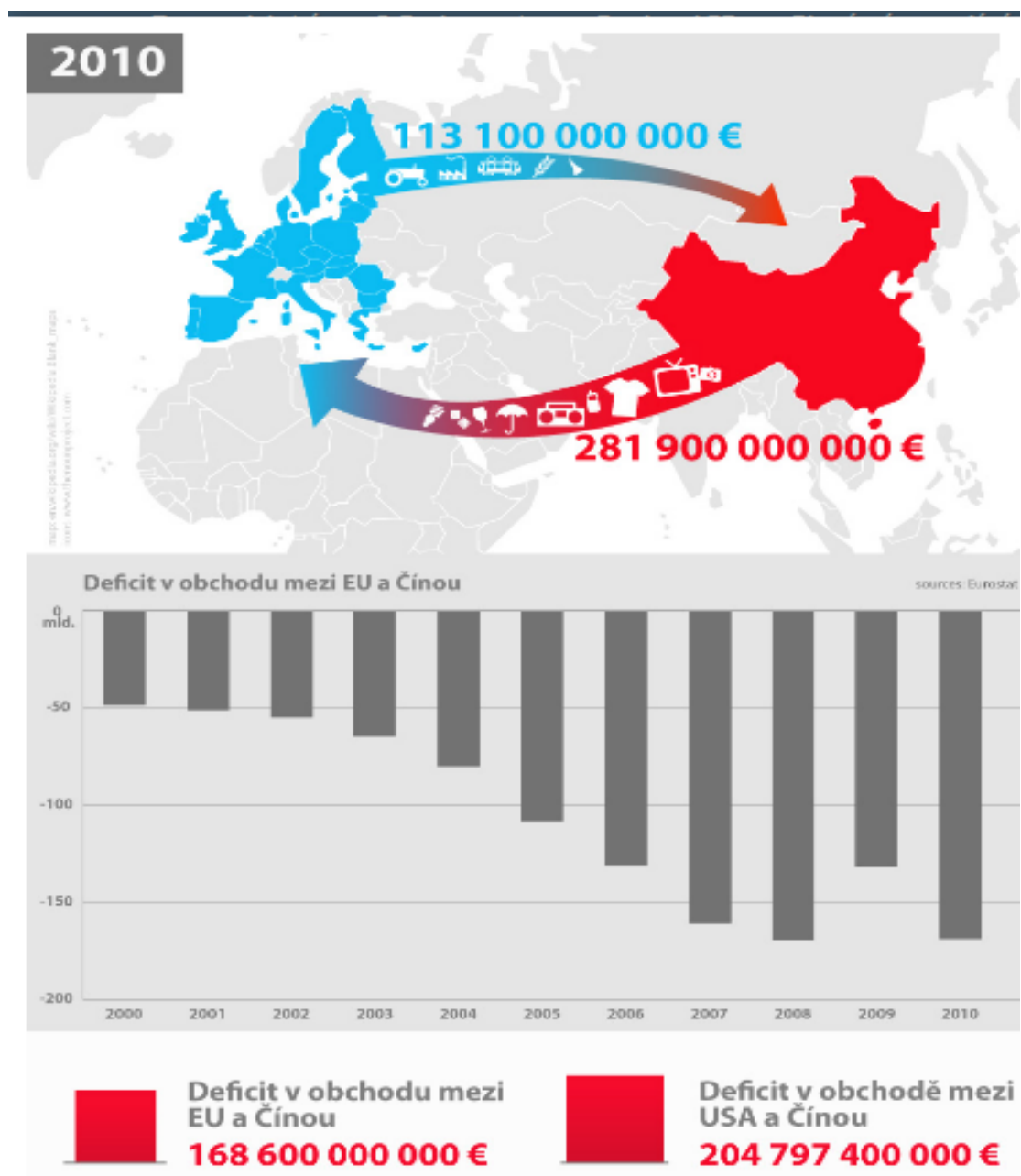
Významnou roli však hraje společná otázka EU a Číny v oblasti globálních klimatických změn. Unie vynakládá snahy o to, aby Čína přijala mezinárodní závazky ke snižování emisí a také, aby zvyšovala podíl obnovitelných zdrojů energie.

V oblasti politických vztahů mezi EU a Čínou se to také čím dál více komplikuje, protože EU si je vědoma neustále vzrůstající role Číny i v politické oblasti mezinárodních vztahů, ty komplikují především otázky lidských práv a také v otázkách omezení zbraní hromadného ničení, především ke vztahu k Íránu a severní Koreji. Tyto otázky se pravidelně řeší na summitech EU – Čína (Šimková, 2005).

V současnosti se Čína stává významným konkurentem Evropské unie v rámci světového trhu. To ovlivňuje obchodní bilanci obou stran, viz tabulka 4.2.

Vývoz z Číny na trh Evropské unie neustále vzrůstá, nejčastěji tvoří čínský dovoz do zemí EU stroje a dopravní prostředky, viz tabulka 4.3.

Tabulka 4.2 Deficit v obchodu mezi EU a Čínou v roce 2010

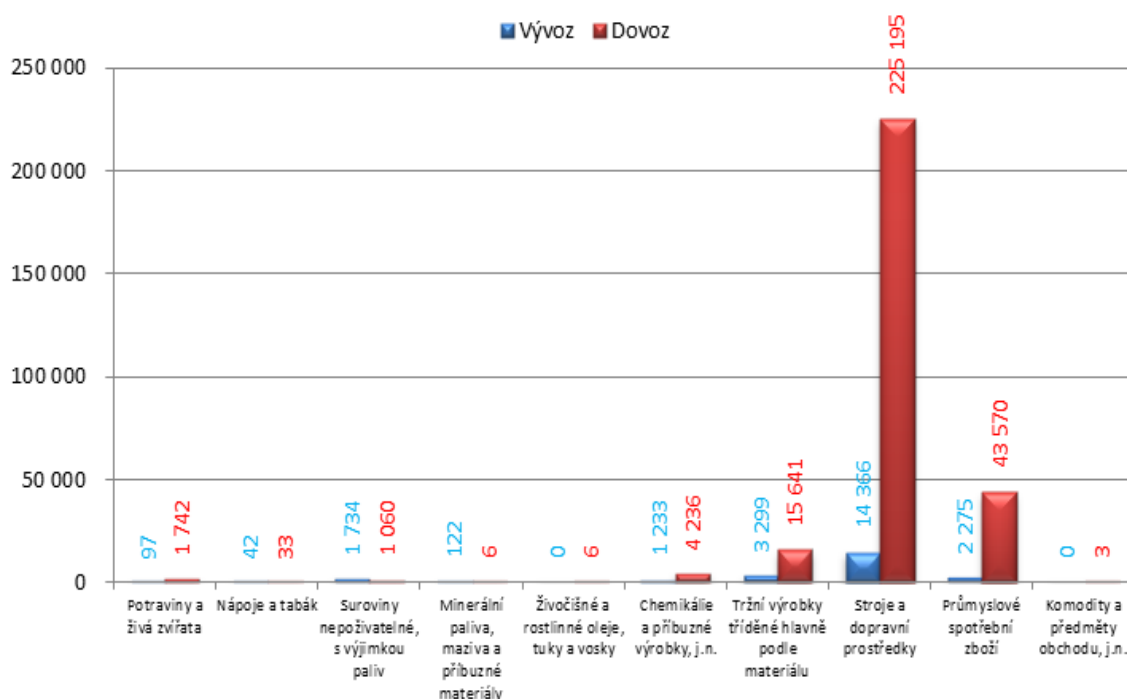

Pramen: Europa.eu, 2012.

Z grafu je zřejmé, že v roce 2010 vyvezli Evropané do Číny zboží a služby v hodnotě přibližně 113,1 miliard eur. Mezi lety 2000 a 2010 Čína svůj vývoz do EU téměř zčtyřnásobila. Deficit Evropské unie v obchodu s Čínou tak dosáhl v roce 2010 výše 168,8 miliardy eur.

Evropská unie vyváží především stroje a dopravní prostředky (více než 60% vývozu EU v roce 2010), chemikálie a suroviny. Z Číny se na druhou stranu dováží většinou spotřební zboží, jako jsou kancelářské a telekomunikační zařízení a oblečení.

Tabulka 4.3 Zahraníční obchod s Čínou podle jednotlivých oddílů v roce 2010

Pramen: Spcr.cz, 2009.

Graf uvádí, že největší skupinou čínského dovozu jsou stroje a dopravní prostředky a v rámci vývozu to jsou tržní výrobky.

Japonsko

EU, USA a Japonsko tvoří hlavní pilíře světového hospodářství, roku 2003 se podílelo 8,5 % na celosvětovém vývozu a 6,7 % na celosvětovém dovozu. Politická deklarace z roku 1991 definovala ve vztazích Japonska a EU společné principy a cíle v rámci politické, hospodářské a kulturní spolupráce a také institucionální rámec pro společná setkání Komise a japonské vlády.

„Dialog o regulační reformě“ svou účinnost započal od roku 1994 a je konán pravidelně každý rok. Tento dialog je dvoustranný proces, kde si EU s Japonskem vzájemně vyměňují požadavky týkající se

deregulace a je zaměřený na snížení počtu nepotřebných regulací, které poškozují vzájemný obchod a zahraniční investice.

Při konání setkání v rámci dialogu o regulační reformě roku 2005 byla debata směřována na obchodní právo, právní předpisy v obchodu a cel, pracovní povolení a víza a spoustu jiných. K usnadnění obchodu mezi EU a Japonskem je také dohoda o vzájemné uznávání (1. 1. 2002) umožňující akceptaci výsledků posouzení shody provedeného jednou stranou podle předpisů strany druhé a to v oblasti čtyř výrobních sektorů (Treger, 2008).

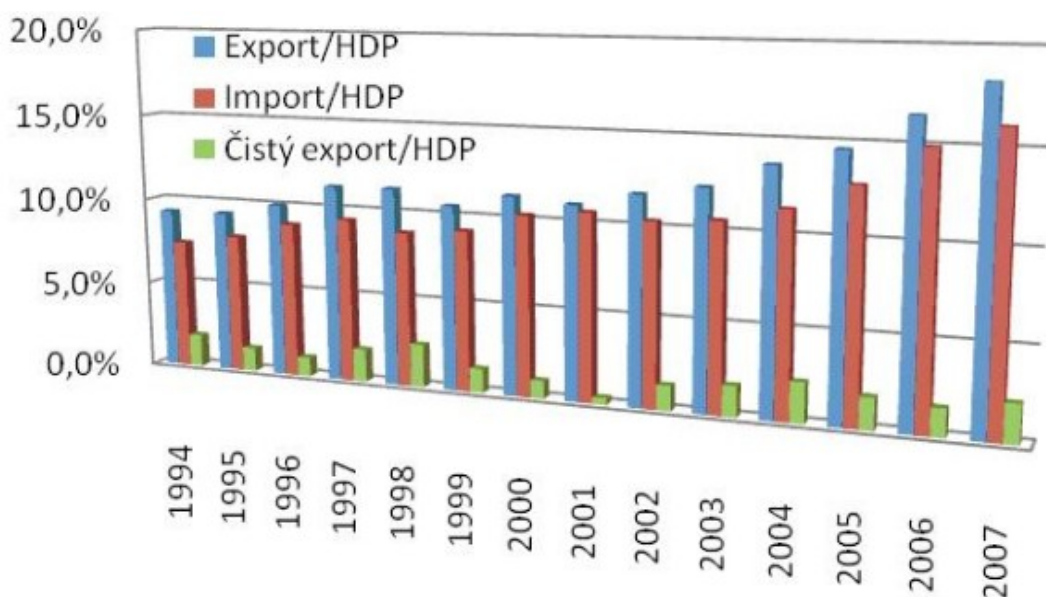
Od roku 1995 se prostřednictvím dialogu Japonsko a EU účastní reformy právních předpisů a to vedlo ke změnám v charakteru dialogu mezi nimi. V minulosti se ve vztazích v oblasti hospodářství vyskytovaly obchodní spory, ale v současnosti je jejich pozornost zaměřena na požadavky Unie vůči regulacím a strukturálním reforem v Japonsku.

Hospodářské vztahy EU a Japonska jsou založeny na vzájemném obchodu. Roku 2003 skončilo Japonsko mezi obchodními partnery EU na čtvrtém místě, první byla USA, druhá Čína a třetí Švýcarsko. Naopak z pohledu Japonska byla Unie druhým největším odběratelem a třetím dodavatelem.

V roce 2001 se konal summit a ten zahájil „Japonsko-evropskou dekádu spolupráce na začátku 21. století“. Byl přijat Akční plán EU a Japonsko, ten zahrnoval cíl zesílení hospodářské a obchodní partnerství. O dva roky později se konal další summit a ten zahájil pravidelné diskuse o ochraně práv k duševnímu vlastnictví, spolupráci v oblasti přístupu rozvojových zemí k lékům a také výměnu informací o veřejných zakázkách.

Dalším příspěvkem pro zlepšení těchto vztahů je Dohoda o spolupráci v oblasti hospodářské soutěže a to od srpna 2003, zajišťuje rovné podmínky mezi vnitřními a vnějšími subjekty.

Tabulka 4.4 Vývoj exportu a importu jako podílu na HDP v Japonsku

Pramen: Ihned.cz, 2012.

Z grafu vyplívá, že od roku 2001 se japonský export stále zvyšuje, roku 2007 dosahoval 20 % podílu na HDP. Import střídavě kolísá, největší hranicí, které dosáhl, byla 2,5 % podílu na HDP.

Korejská republika

V roce 2003 dosáhl obrat ve vzájemném obchodu mezi KR a EU výše 39 mld. euro a tehdy se Korejská republika dostala na 5. místo největších mimoevropských obchodních parterů EU, která byla největším investorem a 3. největším vývozcem do KR.

Významný činem, který přispěl ke zlepšení těchto vztahů, bylo uzavření **Rámcové dohody o spolupráci a obchodu** (platná od dubna 2001), která zavazuje obě strany k práci ve prospěch vzrůstu vzájemného obchodu a investic.

Další summit (v říjnu 2004) se zabýval oboustranným zájmem na pokračování rozvoje vzájemných vztahů na základě Rámcové dohody a Společné deklarace o politickém dialogu (z roku 2001).

V červenci 2011 vstoupila mezi EU a KR v platnost dohoda o volném obchodu (DVO), což znamenalo kvalitativní novou úroveň vzájemné spolupráce, která svou účinnost započala již v roce 1963, Korejská republika velice oceňuje to, že se stala první asijskou zemí, která sjednala s Uníí dohodu takového typu.

Tato dohoda znamená velmi silný impulz, který napomůže dalšímu rozšíření spolupráce. Ve chvíli, kdy smlouva vstoupila v platnost, přestala platit dovozní cla pro 70 % položek ve zboží obchodní výměny mezi Korejskou republikou a EU.

Do roku 2016 je stanoven cíl, odstranění daňového zatížení u 99 % objemu vzájemného obchodu.

V roce 2010 zaujala Korejská republika 4. místo v seznamu největších obchodních partnerů EU, protože objem obchodní výměny mezi nimi dosáhl v oblasti zboží 64 mld. USD.

Evropská unie se stala druhým největším odbytištěm korejského zboží s podílem 12 % na celkovém ročním exportu Korejské republiky (1. místo zaujala Čína). Unie je v současnosti také největším zahraničním investorem v KR a její investice byly v roce 2010 zhruba 36 mld. euro.

V březnu 2012 se konal v pořadí šestý summit EU-Korejská republika, kde se zabývali vztahy a rozvojem dalších společných hodnot. Podrobněji zde rozvedli tři důležité body, prvním z nich byl, že tento summit je začátkem nové etapy vzájemných vztahů mezi Koreou a EU, druhým z nich uvedl, že bude zvýšeno úsilí o zajištění finanční stability eurozóny a v třetím bodě byly projednávány obavy v oblasti jaderného a raketového programu Severní Koreje a stavu lidských práv v této zemi.

Vedoucí představitelé EU a Koreje vyjádřili ve společném prohlášení přání prohloubit spolupráci ve dvoustranných, globálních a regionálních otázkách, neboť se domnívají, že taková spolupráce „by byla přínosem pro obě strany“ (Europa.eu, 2012).

Taiwan

Ve vztahu EU a Taiwanu je uznávána právní svrchovanost vlády Číny na celém čínském území a proto neudrzuje s Taiwanem diplomatické styky. Avšak pevné vztahy EU udržuje v oblasti hospodářské a obchodní svébytnosti. Taiwan je třetím největším obchodním partnerem EU v Asii a EU podpořila jeho vstup do WTO (1. 1. 2002).

Od roku 1988 zde funguje Evropská obchodní komora Taipei a díky tlaku ze strany Evropské komise byl také otevřen Evropský hospodářský a obchodní úřad (EETO, 10. 3. 2003), úkolem je přispívat ke zlepšení vzájemné komunikace a spolupráce v oblastech společného zájmu, jehož aspekty jsou předmětem každoročních jednání mezi Komisí a Taiwanem.

Indie

Evropská unie je největším obchodním partnerem a také nejhlavnějším zdrojem zahraničních investic Indie. Hodnota obchodu se zbožím a službami v roce 2010 dosáhla přibližně 86 miliard eur, v období 2010 až 2011 se vzájemný obchod zvedl o 20 %. V roce 2010 Unie vyvezla do Indie zboží v ceně zhruba 36 miliard eur. Hodnota indického dovozu činila 33 miliard. Nejvíce zemí vyvážející do Indie je Německo, viz tabulka 4.5.

Vztahy mezi nimi započaly již v 60. letech a Indie tehdy tvořila jednu z prvních zemí navazující diplomatické styky s EU a v průběhu 70. a 80. let podepsaly dvě bilaterální dohody, které byly poté

roku 1994 nahrazeny novou Dohodou o spolupráci. Díky ratifikaci této dohody byl zahájen bližší dialog, který zahrnoval například pravidelné schůzky ministrů z obou bloků.

Jiným významným dokumentem, který příznivě ovlivňoval vzájemné vztahy obou partnerů, byl dokument „Prohloubení partnerství mezi EU a Indií“ (1996). K dalšímu pozitivnímu vývoji došlo v roce 2004, kdy byly stanoveny kroky vedoucí ke strategickému partnerství mezi EU a Indií a tento dokument se věnoval otázkám terorismu, zbráním hromadného ničení, demokracii a lidským právům a ekonomické spolupráci a rozvoji.

V únoru 2012 se konalo zasedání v Novém Dillí, kde představitelé EU a Indie stvrdili posílení v oblasti obchodní, energetické spolupráce a spolupráce ve výzkumu. Byl zde projednáván budoucí pakt o volném obchodu. EU zastupoval Herman Van Rompuy (předseda Evropské rady) a José Manuel Barroso (předseda Evropské komise).

V seznamu obchodních partnerů Unie, Indie postoupila od roku 2002 na 8. místo z původního 15 (Europa.eu, 2012).

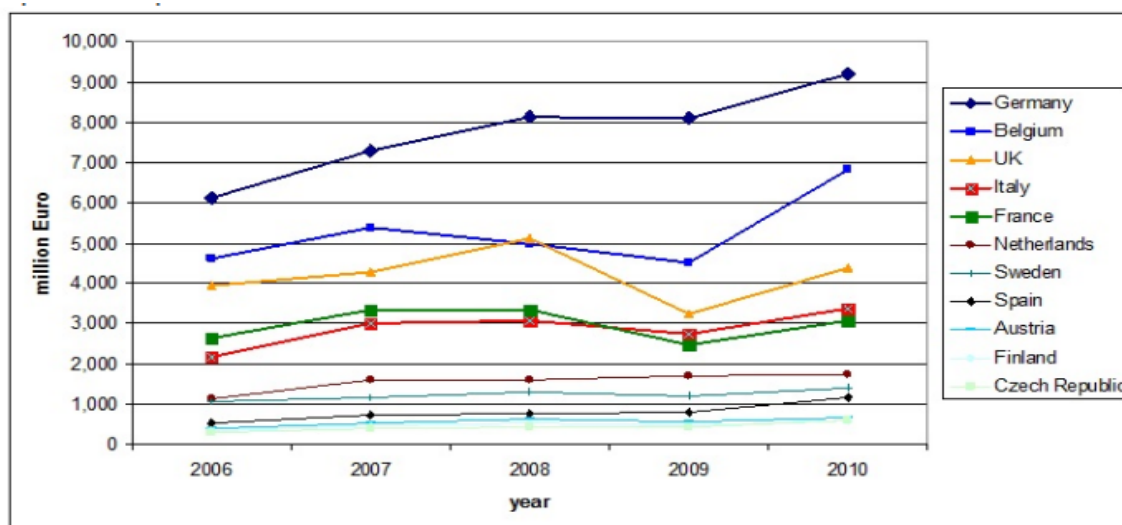
Tabulka 4.5 Export a import Indie

Výsledky indické obchodní bilance za posledních 5 let (v mil. USD)						
	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
vývoz (FOB)	126 414	162 904	185 295	178 662	251 136	273 458
dovoz (FOB)	185 735	251 439	303 696	286 823	369 769	405 691
obchodní bilance	-59 321	-88 535	-118 401	-108 161	-118 633	-132 234

Pramen: Czechindia.com, 2012.

“V roce 2010/11 došlo ke zpomalení tempa růstu vývozu v porovnání s tempem růstu dovozu. V důsledku toho došlo ke zvýšení schodku obchodní bilance. Indické vývozy meziročně vzrostly o 41 % na 251 mld. USD a dovozy do Indie meziročně vzrostly o 29 % na 369 mld. USD. Deficit obchodní bilance byl tedy -118,2 mld. USD. Další vývoj obchodní bilance bude záviset na situaci na světových trzích (Czechindia.com, 2012).”

Tabulka 4.6 Vývoj vývozu do Indie ze zemí EU

Pramen: Czechindia.com, 2012.

V grafu vidíme vývoj vývozu do Indie ze strany největších obchodních partnerů v rámci EU. Za povšimnutí stojí skutečnost, že se do skupiny jedenácti evropských zemí s největším vývozem do Indie zařadila i Česká republika.

Pákistán

Pro Pákistán je EU také největším obchodním partnerem, se kterým realizuje svůj zahraniční obchod. Pákistán zaujímá ve struktuře obchodu EU slabé postavení. Roku 2002 přijala Komise pětiletou strategii pro léta 2002-2006 týkající se spolupráce s Pákistánem v oblasti rozvoje obchodu.

V listopadu 2001 byla podepsána **Dohoda třetí generace o spolupráci**, avšak byla uzavřena až po souhlasu Evropského parlamentu v dubnu 2004. Jedná se o nepreferenční dohodu, která zahrnuje stanoviska o respektování lidských práv a demokracie, o obchodní, hospodářské a rozvojové spolupráci.

Po událostech, které se odehrály 11. září 2001 (útok na americká dvojčata) udělila Evropská unie Pákistánu rozsáhlý soubor obchodních preferencí, které zahrnovaly dva důležité body:

- zvýšení kvót v oblasti dovozu textilu o cca 15 %, ovšem nebylo to jen tak, EU na oplátku žádala snížení pákistánských dovozních cel,
- začlenění Pákistánu do různých pobídek, které se týkaly zemí bojujícím proti obchodu s drogami v rámci GSP v letech 2002 až 2005 a to přinášelo výhodu na pákistánské vývozy do EU, protože clo bylo nulové.

Vietnam

Od roku 1986 prochází Vietnam vzrůstajícím hospodářským vývojem a to se odráží v obchodních vztazích s Evropskou unií.

Co stojí za zmínku je, že v roce 2003 vzrostl obrat vzájemného obchodu na dvacetinásobek ve vzájemné obchodní bilanci oproti roku 1990.

Evropská unie je opět největším obchodním partnerem Vietnamu.

Vietnam má mnoho významných investorů ze zemí EU.

Tyto obchodní vztahy jsou založeny na Dohodě o spolupráci mezi ES a Vietnamem (platná od 1. 6. 1996). Roku 1995 se Vietnam stal členem ASEAN a poté v květnu 1999 formálně přistoupil k Dohodě o spolupráci mezi ES a ASEAN. Vietnam, přesto, že patří mezi rozvojové země, používá výhody plynoucí z Všeobecného systému preferencí Evropské unie.

V prosinci 2004 byla parafována **Dohoda mezi vládou Vietnamské socialistické republiky a Evropským společenstvím o přístupu na trh**, která stanovovala zrušení kvót na dovoz textilních výrobků ze strany EU a na oplátku Vietnam sníží cla na dovoz vína, alkoholických nápojů a příze (Europa.eu, 2012).

4.3.2 *RUSKO*

Rusko je největším a také i nejdůležitějším sousedem EU, tyto vztahy však nejsou součástí Evropské politiky sousedství (EPS), i přesto, že je to sousední země. Evropská unie udržuje s Ruskem v oblasti obchodu velmi zvláštní, specifické vztahy. Právním základem vztahů Evropské unie s Ruskem byla do roku 2007 tzv. **Dohoda o partnerství a spolupráci** (Partnership and Co-operation Agreement, PCA), která byla uzavřena roku 1994. Respektuje demokratické principy společně s lidskými právy. A touto dohodou si strany poskytují zacházení v režimu doložky nejvyšších výhod.

Od července 2008 se vyjednává nová rámcová dohoda, která nahradí předchozí dohodu PCA, tato dohoda by měla být detailnější a to i v oblastech spolupráce. Tato jednání byla přerušena kvůli konfliktu Ruska a Gruzie v srpnu 2008, ale téhož roku na podzim byly opět obnoveny.

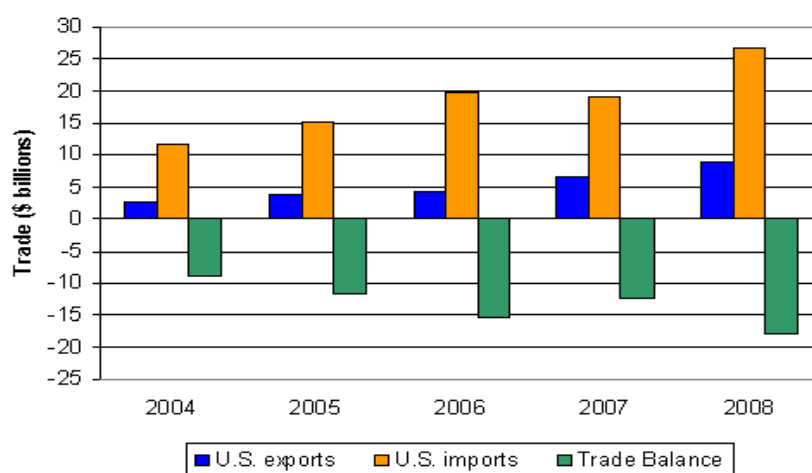
Vztahy s Ruskem jsou rozvíjeny i sektorálně a to v rámci tzv. „čtyřech společných prostorů“, které zahrnují oblasti životního prostředí, svobody, hospodářské spolupráce, bezpečnosti a spravedlnosti, vzdělání, výzkum a kulturu. K zefektivnění spolupráce také přispěla i přeměna Kooperační rady na Stálou radu pro spolupráci, která zasedá na úrovni ministrů.

V posledních letech je důležitou a dominantní tématikou vůči Rusku energetika, hlavně dodávky zemního plynu z Ruska do Evropské unie, protože EU je největším odbytištěm ropy a naopak ruská energetika zase potřebuje investice do energetických infrastruktur, tyto investice jim samozřejmě poskytují investoři z Evropské unie. Díky těmto vztahům jsou na sobě závislí. Hlavním cílem EU je zajištění plynulých dodávek ruských surovin, přistoupení Ruska na technické a regulační energetické standarty a liberalizace vlastního trhu s energiemi, v důsledku toho se otevře prostor pro konkurenci a prostor pro strategické investory z EU. Rusko však odmítlo ratifikovat tzv. Energetickou chartu.

Rusko je v jisté míře problematickým partnerem, což je dáno nedostatečnou jednotnou pozicí, díky které, je evropská politika vůči ruské velice slabá, je to dáno obtížností shodnout se na silném stanovisku EU. A zase na opačné straně má Rusko tendence, kdy ignoruje Evropskou unii jako aktéra a také ignoruje vyjednávání přímo s hlavními městy klíčových zemí Unie. Dále jsou vztahy EU s Ruskem poznamenány rozdílnými stanovisky například v uznání Kosova, k jadernému programu Íránu a také k rusko – gruzínskému konfliktu. A právě tyto rozdílná stanoviska často omezují pokrok ve spolupráci na úrovni EU, což komplikuje dosažení jednotné evropské pozice.

Ruský export a import se v letech 2004 až 2008 téměř pořád zvyšoval, výjimkou byl rok 2007, kdy import vůči předchozímu roku klesl. V daném časovém období neustále převažoval import nad exportem, viz tabulka 4.7.

Tabulka 4.7 Export, import a obchodní bilance Ruska v letech 2004 až 2008

Pramen: Usitc.gov, 2012.

Z grafu je zřejmé, že nejvyšší úrovně v rámci exportu i importu dosáhlo Rusko v roce 2008 a také, že růst dovozu předstihl vývoz.

4.3.3 AMERIKA

USA

Spojené státy americké představují pro Evropskou unii největšího a nejdůležitějšího globálního partnera, i když vzájemné vztahy nejsou tak komplexně smluvně regulovány jako u ostatních klíčových zemí.

Roku 1990 bylo přijato tzv. Transatlantické prohlášení o vztazích mezi ES a USA“ (Transatlantická deklarace).

V roce 1993 byly oběma stranami podepsány Dohody obchodu se zemědělskou produkcí mezi EU a USA a byl vytvořen Obchodní a Nákupní zákon USA.

Přehled zákonů řešících jednostranná opatření v obchodním právu USA:

- ***Obchodní zákon***
- ***Nákupní zákon***
- ***Zákon o kubánské svobodě a demokratické solidaritě (1996)***
- ***Sankční zákon - D'Amatův zákon (1996)***

Dále v roce 1996 byl vytvořen tzv. **Transatlantický obchodní dialog**, který byl považován za jeden z nejvýznamnějších počínů a byl realizován představiteli z řad zástupců průmyslu i obchodu EU a USA.

V prosinci 1995 byl v Madridu podepsán **Nový transatlantický program**, který měl přispět k rozvoji světového obchodu a k těsnějším ekonomickým vazbám, dále měl zajistit mír a demokracii. Spolu s touto agendou byl vytvořen **Společný akční plán ES a USA**, měl za úkol konkrétní vymezení cílů stanovených v Transatlantické agendě.

Od doby přijetí agendy bylo vypracováno mnoho jiných tzv. **sektorových dohod**, které měly pozitivním směrem ovlivnit obchodní vazby mezi USA a EU, byly to například tyto dohody:

- ***Dohoda o celní spolupráci a vzájemné pomoci v celních záležitostech (1997)***
- ***Dohoda o vzájemném uznávání (1998)***
- ***Dohoda o veterinární ekvivalenci (1999)***

Dalším krokem bylo vytvoření **Nového transatlantického trhu roku 1998** (NTT), který navázal na dřívější ideu vytvořit TAFTA, také měl poskytovat rovnocenné investiční možnosti pro obě zúčastněné strany.

V roce 1998 se konal summit **Transatlantického ekonomického partnerství (TEP)** zaměřený na prohlubování vzájemných ekonomických vztahů. Konal se v Londýně.

Spolupráce mezi USA a EU je velice intenzivní a obsahuje veškeré oblasti, politickou, ekonomickou, bezpečnostní, kulturní, oblast vědy a výzkumu, boj s klimatickými změnami, boj s terorismem či otázky energetické bezpečnosti. V rámci ekonomiky měřené objemem vzájemné výměny zboží a služeb představují USA největšího obchodního partnera a také jsou nejdůležitějším investorem v Unii a Unie je největším investorem v USA.

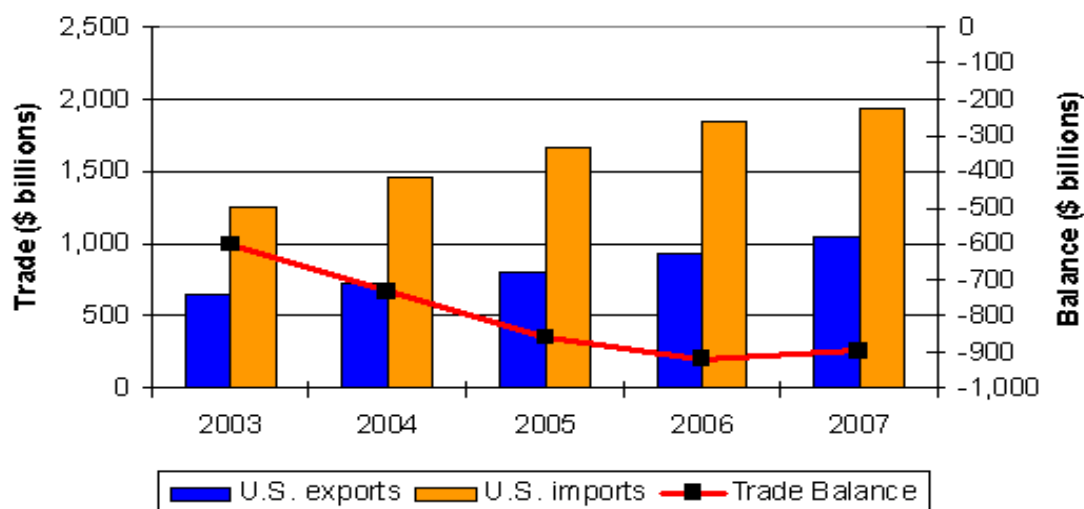
Téměř denně si tyto dvě strany vyměňují zboží a služby v hodnotě 1,7 miliardy eur, důležitost těchto vztahů byla podpořena vytvořením tzv. **Transatlantické hospodářské rady** (Transatlantic Economic Council, TEC) roku 2007, cílem je posilování vzájemných ekonomických vazeb a pravidelná setkání příslušných členů EU a USA. Pravidelná setkání se konají zhruba 2x do roka. Obě strany tak potvrdily své společné závazky v posilování mnohostranného obchodního systému a dále se shodly na odbourávání zbývajících, převážně regulatorních překážek obchodu přes Atlantik, aby byla zachována vysoká úroveň zdraví, bezpečnosti, spotřebitele a životního prostředí. Partnerství přineslo kladné výsledky při vzájemném uznávání technických předpisů u zboží, jako bylo jednání v oblasti služeb (architekti, technici, pojišťovnictví), (Euractiv.cz, 2012).

Spolupráce je nastavena i v oblastech vojenských a obranných, ale hlavní základ této komunikace tvoří **Severoatlantická aliance** (NATO), avšak nezahrnuje všechny členy Evropské unie. Tato spolupráce mezi oběma organizacemi se postupně zlepšuje, což dokazuje například umístění evropského centra pro operační plánování tzv. útvaru SHAPE (Supreme Allied Headquarters), spadajícího pod organizaci NATO. Velice podobně se intenzivně rozvíjí spolupráce v oblasti vnitřní bezpečnosti, například zpravodajskými službami mezi evropskými státy a USA v otázce mezinárodního terorismu.

Někdy je spolupráce těchto dvou stran však komplikována v důsledku rozdílných názorů v některých otázkách, hlavní rozepří byla například otázka ratifikace statusu Mezinárodního trestního soudu, ke kterému USA odmítly přistoupit. Jinou rozepří pak byla oblast globálních klimatických změn, kdy USA nepodepsaly tzv. Kjótský protokol o snižování emisí.

V období ropných šoků však velice vzrostlo napětí mezi ES a USA, díky této rivalitě byly velice negativně postiženy obchodní bilance evropských zemí ve vztahu se třetími zeměmi.

Tabulka 4.8 *Dovoz, vývoz a obchodní bilance USA v letech 2004 až 2008*

Pramen: Usitc.gov, 2012.

V roce 2007 dosáhl americký vývoz zboží rekordní úrovně. Avšak poklesla obchodní bilance a vznikl deficit, za který byly z 60 % zodpovědné tyto země: Kanada, Mexiko, Čína a Japonsko.

Kanada

Kanada není jen hospodářsky vyspělou zemí, ale hraje i významnou roli ve světovém obchodu a také v mezinárodní bezpečnosti, avšak je velmi závislá na zahraničním obchodu a na přílivu zahraničního kapitálu. Kanada byla vždy závislá na ekonomice Spojených států amerických.

EU je pro Kanadu druhým největším obchodním partnerem a obchodní vazby jsou založeny na Společné deklaraci a akčním plánem mezi EU a Kanadou (prosinec 1996).

Kanada společně s EU se shodly na společné obchodní iniciativě (ECTI), která byla souhrnným programem pokrývajícím spolupráci v oblastech mnohostranného i dvoustranného obchodu, tento program přinesl první úspěch v podobě uzavření dohody o vzájemném uznávání výsledků posuzování shody, celní a hospodářské spolupráci a také ve veterinární ekvivalenci.

První dohodu uzavřeli proto, aby byla udržena stabilita na evropském kontinentu, nese jméno **Dohoda o spolupráci při mírovém využití jaderné energie** (1959). Poté v roce 1976 uzavřela Kanada **Rámcovou dohodu o obchodní a hospodářské spolupráci**, která byla základem vzájemné obchodní výměny i spolupráce.

Další dohodou byla tzv. **Dohoda o rybářství** (1981), stanovovala podmínky zacházení s rybními zdroji. Od roku 1995 byly uzavírány především sektorové dohody.

V roce 2003 podepsali dohodu o obchodu s vínem a lihovinami, byla platná od června 2004

V roce 2004 se konal summit, který přijal rámec pro budoucí bilaterální dohodu o rozšíření obchodu a investic (Trade and Investment Enhancement Agreement/TIEA), (Europa.eu, 2012).

Latinská Amerika

Latinská Amerika je tvořena státy Jižní a Střední Ameriky. Tento velký region byl v historii poměrně nestabilní oblastí z hlediska hospodářského i politického. Předmětem vytvoření tohoto vztahu byla rozvojová pomoc, obchodní, ekonomická a politická spolupráce. Důležitý byl boj v oblasti obchodu s drogami a korupcí.

Z Unie nejvíce do Latinské Ameriky nejvíce vyváželo Španělsko, Portugalsko, Itálie a Švédsko. Největšími vývozci do EU je Brazílie, Mexiko, Argentina, Chile a Venezuela.

Spolupráce mezi EU a Latinskou Amerikou se začala utvářet již 70. a 80. letech.

Mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou existují pouze bilaterální dohody s jednotlivými zeměmi regionu, tyto dohody mají různou povahu.

Přehled vytvořených Dohod o spolupráci s latinskoamerickými integracemi, Brazílií, Mexikem.

V roce 1975 uzavřela Unie s Brazílií **Dohodu o obchodní a hospodářské spolupráci** a v roce 1982 první **Rámcovou dohodu o spolupráci**. O deset let později byla uzavřena **Druhá Rámcová dohoda**, smyslem bylo zlepšení vzájemných vztahů v ekonomice a dále zemědělská produkce.

Dohody o spolupráci se zeměmi Andského společenství (ANCOM), tato dohoda začala nabývat na důležitosti na až na počátku 90. let. Hlavním cílem bylo rozšíření výrobního sortimentu a zrušení pěstování koky.

Dohody o spolupráci se státy Střední Ameriky (CARICOM), byla první rámcovou dohodou třetí generace. Byla uzavřena s Kostarikou, Salvadorem, Hondurasem, Guatemalou, Panamou a Nikaraguou roku 1993, přičemž navazovala na dohodu druhé generace z roku 1985. Tato dohoda se zabývala například dopravou, farmařením a životním prostředím.

Dohody o spolupráci s MERCOSUR, toto integrační uskupení vzniklo v roce 1991 tzv. smlouvou z Asunciónu. Evropská unie podporovala toto uskupení od samého vzniku, protože MERCOSUR tvoří nejvýznamnější latinskoamerickou integraci s velkým spektrem obchodovatelného zboží. V roce 1992 byla mezi EU a MERCOSUREM podepsána dohoda zabývající se technickou a institucionální spoluprací. Roku 1999 začalo neformální jednání o **Asociační dohodě**, poté v dubnu 2002 začalo nabývat formálnosti a byla uzavřena jediná asociační dohoda v rámci regionu a to s Chile, s Argentinou to byla Rámcová dohoda o obchodu a ekonomické spolupráci, s Mexikem zase Dohodu o ekonomickém partnerství, politické koordinaci a spolupráci.

Z hlediska těchto bilaterálních vztahů jsou nejdůležitějšími a nejvýznamnějšími zeměmi pro Unii, Brazílie společně s Mexikem. Strategické partnerství s oběma zeměmi obsahuje dialog, který je intenzivnější, například díky pravidelným konáním summitů na nejvyšší politické úrovni (BUSINESS.CENTER.CZ, 2012).

Dohody o spolupráci s Mexikem, v roce 1991 byly mezi ES a Mexikem uzavřeny Rámcové dohody o spolupráci a na ně potom navázala **Dohoda o hospodářském partnerství, politické koordinaci a spolupráci**, která vznikla roku 1997.

Pro lepší vzájemné vztahy byl vytvořen dokument „**Evropská unie a Latinská Amerika - globální hráči v partnerství**“, který aktualizoval předchozí strategii z roku 2005 Silnější partnerství mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou“.

Dále byl vytvořen Regionální strategický dokument na období 2007-2013, který byl součástí strategických dokumentů tohoto regionu a definoval specifika v rozvojové spolupráci objem této spolupráce, byl v daném časovém horizontu ze strany Evropské unie 3 miliardy eur.

Pravidelně se koná summit EU-Latinská Amerika-státy karibské oblasti, kde se partneři setkávají na ministerské úrovni. Summit se koná pravidelně co 2 roky. Nejdůležitějšími tématy jsou migrace, životní prostředí, ekonomické a finanční otázky, klima, výzkum a věda, sociální otázky a zaměstnanost.

4.3.4 AUSTRÁLIE

Austrálie

Od roku 1996 je Evropská unie největším světovým partnerem v oblasti obchodu se zbožím a současně i největším partnerem v obchodu se službami. EU je také největším zdrojem zahraničních investic.

V roce 1997 byla po dlouhém vyjednávání o rámcové dohodě o obchodu a hospodářské spolupráci podepsána společná deklarace, které vylepšovala dosavadní dialog, který byl veden jak na bilaterální, tak i na mezinárodní úrovni. Dále byly podpořeny kontakty v rybolovu, průmyslu, zemědělství a také ve vědě a kultuře.

Roku 1982 byla sjednána mezi Austrálií a Euratomem dohoda o dodávkách jaderného materiálu pocházejícího z Austrálie.

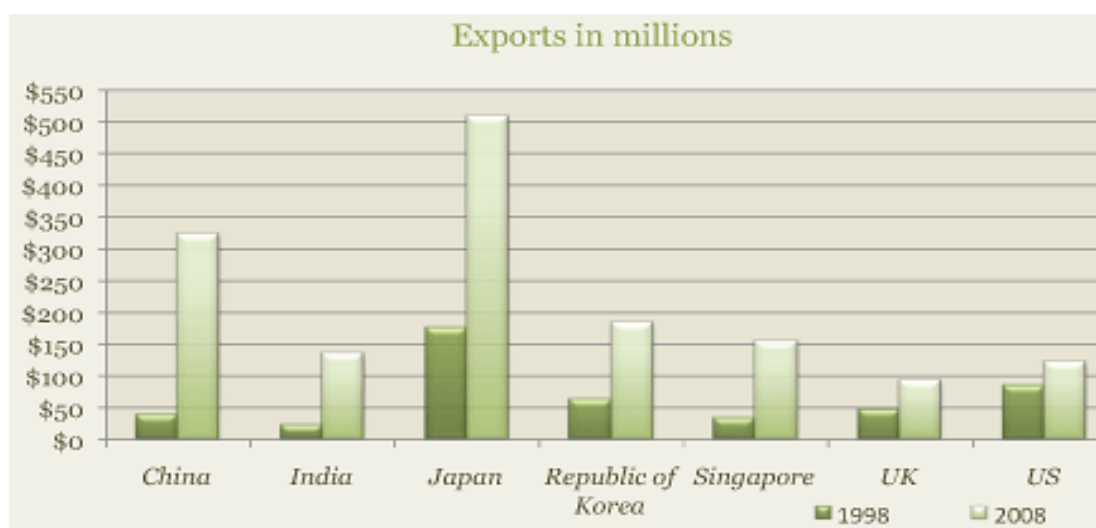
V roce 1993 byla ES a Austrálií sjednána dohoda o uhlí, jejíž platnost skončila v roce 2002.

Významnou dohodou také byla dohoda o vzájemném uznávání shody, její cílem byla vědeckotechnická spolupráce.

V současnosti je EU posledních dvanáct let největším hospodářským partnerem Austrálie a v období mezi rokem 2001 a 2002 měla 20% podíl na všech australských zámořských transakcích ve srovnání se 17% podílem USA a 13% podílem Japonska a zemí ASEAN.

V letech 1998 až 2008 směřoval export Austrálie nejvíce do Japonska a také do Číny, viz tabulka 4.9. Dnes se EU podílí na australských dovozech 22 % podílem, zejména na léčivých přípravcích, automobilů a také telekomunikačních zařízení, dále je třetím největším trhem pro vývoz Austrálie a stále největším partnerem v oblasti obchodu se službami, který tvoří také zhruba 22%.

Tabulka 4.9 Export Austrálie do světových destinací v letech 1998 a 2008

Pramen: Cbsnews.com, 2012.

Z grafu je zřejmé, že největší část australského exportu v roce 1998 je směřována do Japonska a poté do USA, kdežto v roce 2008 směřoval nejvíce opět do Japonska, ale druhou zemí byla Čína.

Nový Zéland

Je zemí silně závislou na mezinárodním obchodu a s Austrálií má velice těsné vazby.

Od roku 1990 obchod Austrálie s Evropskou unií vzrůstá, ale Unie je v oblasti obchodu stále na druhém místě až po Austrálii.

Celkový obchod se zbožím a službami tvořil například v roce 2002 zhruba 7 miliard eur. Na Nový Zéland jde z EU cca 17 % přímých zahraničních investic a také naopak patří EU k hlavním cílům investic z Nového Zélandu a představuje 28 % všech novozélandských přímých investic do zahraničí.

S Novým Zélandem byly uzavřeny dvě významnější dohody:

Veterinární dohoda (1997) usiluje o usnadnění obchodu s živými zvířaty a živočišnými produkty i o ochranu zdraví lidí a zvířat a splnění očekávání spotřebitelů týkajících se nezávadnosti potravinových výrobků. Navzdory zpoždění existuje na obou stranách ochota tuto dohodu plně uplatňovat (Europa.eu, 2012)

Dohoda o vzájemném uznávání (1999) usnadňuje obchod s průmyslovými výrobky mezi EU a Novým Zélandem. Pokrývá výměnu odhadovanou na více než 500 milionů EUR v odvětvích, k nimž patří zdravotnické prostředky, farmaceutické výrobky a telekomunikační koncová zařízení. Paralelní dohoda byla rovněž podepsána s Austrálií. Tyto dohody jsou prvními dohodami o vzájemném uznávání, které kdy EU podepsala se třetími zeměmi (Euroskop.eu, 2012)

4.3.5 SKUPINA ZEMÍ AFRIKY, KARIBIKU A TICHOMOŘÍ (ACP)

Tato skupina obsahuje státy bývalé kolonie evropských států, které dále udržují hospodářské vztahy s Evropou. Ze 79 signatářských zemí, patří celých 41 zemí k nejméně vyspělým zemím na světě. Obchody mezi EU a ACP jsou co do objemu významnější především pro ACP, pro Evropskou unii mají jen okrajový význam. Předchůdcem tohoto uskupení bylo Společenství Afrických a Malgašských států, které bylo uzavřeno roku 1964 z EHS tzv. smlouvou z Yaoundé.

Zvláštní místo mezi preferenčními ujednáními Evropské unie zastupuje **Dohoda o partnerství se zeměmi skupiny ACP**. Všechny země ACP tuto dohodu podepsaly kromě Kuby. Ve WTO je členem 55 zemí. Tato dohoda prošla dlouhým historickým vývojem a tudíž, tvoří historicky nejstarší a důležitý pilíř vnější rozvojové pomoci EU.

Na smlouvu z Yaoundé navazovala roku 1975 smlouva z Lomé, kterou tvořila skupina 46 Afrických, karibských a pacifických států. Když vypršela čtvrtá smlouva z Lomé, byla vytvořena nová smlouva (2000), tzv. smlouva z Cotonu. Tato smlouva zcela změnila systém obchodních preferencí a byla uzavřena na 20 let. Evropská unie na základě těchto smluv poskytovala ACP úlevy pro snazší přístup na trh, avšak tento jednostranný systém preferencí nebyl v souladu s pravidly WTO a této obchodní výjimce v dohodě skončila platnost 31. 12. 2007.

V současnosti vyjednává EU se šesti regionálními skupinami států ACP - Západní Afrika, Střední Afrika, Východní a jižní Afrika, Jižní Africká rozvojová společnost, Karibik, Tichomoří, jsou uzavřeny tzv. Dohody o ekonomickém partnerství (EPA). Evropská unie v rámci těchto dohod otevřela svůj vlastní trh pro všechny druhy zboží, s výjimkou přechodného období pro cukr a rýži.

Na konci roku 2007 byla však podepsána dohoda pouze s Karibikem, s ostatními regiony byly uzavřeny jen prozatímní dohody. Dohody pokrývají širokou hospodářskou spolupráci a jsou doprovázeny rozvojovou spoluprací, například program, který byl dotovaný částkou 20 mil. eur a má za úkol napomoci státům ACP ve fázi předcházející jednání.

Jednání se státy ACP byla zahájena v roce 2002. Jako první byla zahájena jednání se zeměmi západní a střední Afriky a poté v říjnu 2003 s regionem střední Afriky se **Středoafriickým hospodářským a měnovým společenstvím CEMAC**, téhož října byla jednání zahájena se západní Afrikou, konkrétně se členy **Hospodářského společenství západoafriických států ECOWAS** a dále s Mauretánií.

O rok později, v únoru 2004 Evropská unie uskutečnila jednání s 16 státy východní a jižní Afriky a všechny tyto státy jsou členy **Společného trhu pro východní a jižní Afriku COMESA**.

Se členy **Jihoafriického rozvojového společenství SADC** byla jednání zahájena v červenci 2004.

Dalším regionem zemí ACP zahajujícím jednání v dubnu 2004 bylo **Karibské fórum států ACP CARIFORUM**,

Jako poslední byla otevřena jednání v oblasti Tichomoří se skupinou 14 států regionálně sdružených v **PACIFIC FORUM** (září 2004).

Specifické postavení v mezinárodní hospodářské spolupráci má **Kuba**, která dvakrát v letech 2000 a 2003 požádala o přistoupení k Dohodě z Cotonou, ale v obou případech svůj požadavek stáhla. Evropská unie v rámci dokumentu „společná pozice č. 96/697“ konstatovala, že bude ve vztazích s Kubou podporovat proces demokratizace kubánské společnosti, aby směřovala k respektování lidských práv a svobod. Evropská unie oceňuje snahu Kuby o otevření trhu a zavádění progresivních reforem, a proto k situaci na Kubě přijímají iniciativy i instituce EU a společné orgány EU a ACP. Například když v prosinci 2001 navštívila Kubu delegace EU, byl zahájen politický dialog a bylo rozhodnuto o budoucnosti otevření delegace EU v Havaně, došlo k tomu v únoru 2003. Na zasedání v červnu 2004 Rada EU oznámila, že nebyly realizovány všechny domluvené záměry a také, že Kuba v současné době odmítá spolupracovat, poté na konci téhož roku Kuba obnovila zájem o získání plného členství v ACP, ale zadala podmínku, že se nechce účastnit obchodních dohod s Evropskou unií. Dále roku 2005 kubánská vláda oznámila, že chce obnovit veškeré oficiální kontakty se všemi zeměmi EU.

5 ZÁVĚR

Evropská unie je jedna z nejvýznamnějších světových velmocí a obchodní politika je nedílnou součástí vnějších vztahů EU.

Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat fungování společné politiky, jak z hlediska teoretického, tak z hlediska praktického. Hlavním záměrem bylo specifikovat obchodní činnosti a vztahy mezi Unií a světovými ekonomikami.

V první části byl důraz kladen na teoretické definování pojmu obchodní politiky, která se snaží vytvářet kvalitní institucionální podmínky pro uskutečnění obchodní výměny mezi světovými centry. Pozornost byla také zaměřena na hlavní úkol obchodní politiky, kterým je zajišťování proporcionality a vzájemnosti v ekonomických vztazích se zahraničím.

Pomocí obchodní politiky je ovlivňována struktura importu a exportu zboží a služeb, což napomáhá postupnému otevírání trhu Evropské unie i pro jiné země. Každá z ekonomik si utváří svá opatření a záměry, které tyto vztahy ovlivňují.

Druhá část byla věnována praktickým aspektům obchodní politiky, jakožto jednoho z hlavních opěrných bodů Evropské unie. V rámci obchodní politiky si EU buduje obchodní vztahy s celým světem a tvorba těchto vztahů napomáhá EU, vytvořit si určitá pravidla pro dovoz a vývoz zboží. Tyto vztahy také napomáhají upevnění postavení EU na světovém trhu. Obchodní politika má nadnárodní charakter a jejím cílem je postupné otevírání trhů a zlepšování jejich přístupnosti pomocí vytvořených omezení v rámci obchodních bariér.

V třetí části bylo poukázáno na složitost vzájemných obchodních vztahů Evropské unie se světem. Výsledkem této spolupráce bylo uzavírání mnoha typů dohod a stanovení preferencí, kterým předcházela dlouhý historický vývoj formující tyto vzájemné vztahy. Pozornost byla také zaměřena na to, jak jsou na tom jednotlivé světové ekonomiky v postavení k Unii, co tomu předcházelo a jak to ovlivnilo jejich celkovou ekonomiku.

Můžeme říci, že spolupráce Evropské unie s jinými státy, přinesla viditelné výhody na obou zúčastněných stranách.

Evropská unie si díky své „velké“ hospodářské síle úspěšně vede v prosazování ekonomických zájmů, ovšem na mezinárodní scéně síla EU politicky zaostává za svou ekonomickou vahou, což je ovlivněno rozdílnou mírou pravomocí v rámci EU v obou oblastech, tzn. v ekonomické i politické.

V rámci společných obchodních vztahů vyplývá, že nejvýznamnějšími partnery pro EU jsou Čína a USA. Na straně exportu silně převažuje USA a naopak na straně importu zase Čína, která se z důvodu neustálého vzrůstu své ekonomiky stává významným konkurentem Evropské unie. Je to dokázáno například tím, že v posledních letech se umístila na prvních příčkách největšího dovozce zboží do EU.

Roli významného obchodního partnera EU však hrají i jiné země, například Japonsko, jehož hlavním investorem v rámci přímých investic je stále Evropská unie, ale celkový objem těchto investic postupně klesá. Pro Indii je EU hlavním obchodním partnerem a opět největším investorem přímých investic. Velice zvláštní vztahy jsou udržovány mezi Evropskou unií a Ruskem, EU je největším investorem v oblasti energetických infrastruktur a také je největším odbytištěm ropy z Ruska. Spojené státy americké představují pro Evropskou unii největšího a nejdůležitějšího globálního partnera, téměř denně si tyto dvě strany vyměňují zboží a služby v hodnotě 1,7 miliardy eur. Od roku 1996 je Evropská unie také největším obchodním partnerem Austrálie a opět největším zdrojem zahraničních investic do země. V současnosti se EU na australských dovozech podílí zhruba 22 % a zároveň je třetím největším trhem vývozu Austrálie.

Myslím si, že důležitým kritériem pro vedoucí postavení Evropské unie v rámci světového obchodu je kladení většího důrazu na oblasti obchodní politiky a nadále usilovat o prosazení svých zájmů ve světové ekonomice.

Seznam použité literatury

a) Tištěné publikace

- [1] BAAR, V. *Vnější vztahy Evropské unie: geoekonomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciace*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006. 197 s. ISBN 80- 7368-142-0.
- [2] BALAŠ, V. *Kurs mezinárodního ekonomického práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997. 221 s. ISBN 80-7179-150-4.
- [3] BALDWIN, R., WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie Evropské integrace*. 2.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 480 s. ISBN978-80-247-1807-1.
- [4] BENEŠ, V. *Zahraniční obchod*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2004. 328 s. ISBN 80-247-0558-3.
- [5] CIHELKOVÁ, E., kolektiv. *Světová ekonomika (Obecné trendy rozvoje)*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 273 s. ISBN 978-80-7400155-0.
- [6] CIHELKOVÁ, E., kolektiv. *Regionalismus a multilateralismus (Základy nového světového obchodního řádu?)*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 373 s. ISBN 978-80-7400-196-3.
- [7] CIHELKOVÁ, E., kolektiv. *Světová ekonomika (Regiony a integrace)*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o., 2002. 244 s. ISBN 80-247-0193-6.
- [8] CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.
- [9] DUNN, R. M.; MUTTI, J. H. *International Economics*. 6. vyd. Great Britain: Routledge, 2004. 518 s. ISBN 978-0-415-31154-0.
- [10] FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 2.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.
- [11] FOJTÍKOVÁ, L. *Zahraničně obchodní politika: Historie a současnost (1945-2008)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400128-4.
- [12] GIBBS, P. *Obchod v Evropském společenství*. 1vyd. Praha: Grada a.s., 1993. 283 s. ISBN 80-85623-33-1.
- [14] JANATKA, F. *Obchod v rámci Evropské unie a obchodní operace mimo členské země EU*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 295 s. ISBN 80-7357-006-8.
- [15] KAŇA, R. *Evropská unie A*. 2.vyd. Ostrava: VŠB – TU, 2010. 163 s. ISBN 978-80-248-1458-2.

- [16] KLÍNSKÝ, P. *Ekonomika mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1998. 240 s. ISBN 80-7168-568-2.
- [17] KÖNIG, P. *Učebnice evropské integrace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal spol. s r. o., 2006. 414 s. ISBN 80-7364-022-8.
- [18] KUBIŠTA, V. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. 1. vyd. Praha: HZ Editio spol. s r. o., 1999. 378 s. ISBN 8086009-29-7.
- [19] KUČEROVÁ, I. *Evropská unie: Hospodářské politiky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. 347 s. ISBN 80-246-1212-7.
- [20] PLCHOVÁ, B, JIRGES, T. *Zahraniční obchod a národní hospodářství České republiky*. 1.vyd. Praha: VŠE, 1993. 116 s. ISBN 80-7079-867-X.
- [21] ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 207 s. ISBN 80-210-4073-4.
- [22] RŮŽIČKA, K. *Obchodujeme se zahraničím*. 1.vyd. Praha: MONTANEX, spol. s r.o., 1993. 117 s. ISBN 80-85300-53-4.
- [23] SAMUELSON Paul A., NORDHAUS William D. *Ekonomie*. 18. vyd. Praha: NS Svoboda, 2009. 776 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
- [24] SITÁROVÁ Z., KLIEMENT, A. *Dějiny ekonomických teorií*. 1.vyd. Praha: Svoboda, 1981. 529 s. ISBN 73/508-21-8.5
- [25] SOJKA, M. *Základy ekonomie (Úvod do ekonomie pro gymnázia)*. 1. vyd. Olomouc: Moravská tiskárna Olomouc spol. s r.o., 1994. 96 s. ISBN 80-7021118-0.
- [26] SVATOŠ, M., kolektiv. *Zahraniční obchod (Teorie a praxe)*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0.
- [27] ŠIMKOVÁ, E. *Ekonomika zahraničního obchodu*. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. 124 s. ISBN 80-7041-415-4.
- [28] ŠREIN, Z. *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. 369 s. ISBN 80-7079-946-3.
- [29] TREGER, A. *Inside the European Union*. 1.vyd. Praha: LEDA spol. s r.o., 2008. 183 s. ISBN 978-80-7335-156-4.

[30] ZAMYKALOVÁ, M. *Mezinárodní obchodní jednání*. 1.vyd. Praha: PROFESSIONAL PUBLISHING, 2003. 169 stran. ISBN 80-86419-28-2.

[31] ZLÝ, B. *Evropská unie*. 1.vyd. Karviná: Slezská univerzita, Obchodně podnikatelská fakulta Karviná, 1996. 171 s. ISBN 80-85879-31.

b) Internetové zdroje

[1] BUSINESSINFO.CZ. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu GATT* [online]. Businessinfo.cz [13. 6. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt-7160.html>

[2] BUSINESSINFO.CZ. *Politiky EU* [online]. Businessinfo.cz [4. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/legislativa-pravo/politiky-eu.html>

[3] BUSINESS.CENTER.CZ. *GATT* [online]. Businessinfo.cz [29. 6. 2012]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p584-GATT.aspx>

[4] EDS.CUNI.CZ. *Váš průvodce lisabonskou smlouvou* [online]. Eds.cuni.cz [24. 6. 2012]. Dostupné z: http://eds.cuni.cz/EISEDS-23-version1-pruvodce_lisabonem.pdf

[5] EPRAVO.CZ *Evropské sdružení volného obchodu ESVO* [online]. Epravo.cz [8. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/evropske-sdruzeni-volneho-obchodu-esvo-3302.html>

[6] EURACTIV.CZ. *Vnější vztahy EU a USA* [online]. Europa.eu [21. 5. 2012]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/eu-usa-transatlanticke-vztahy>

[7] EUROPA.EU. *Evropská rada* [online] Europa.eu [4. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/home-page/highlights/eu-republic-of-korea-a-new-stage-in-relations?lang=cs>

[8] EUROPA.EU. *Oblasti politiky EU* [online]. Europa.eu [5. 7. 2012]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/index_cs.htm

[9] EUROPA.EU. *Podnikání v EU* [online] Europa.eu [7. 7. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/business/art_4924_cs.htm

[10] EUROPA.EU. *Základní informace o EU* [online]. Europa.eu [5. 7. 2012]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/index_cs.htm

[11] EUROSOP.CZ. *Členské státy* [online]. Euroskop.cz [13. 6. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/701/sekce/clenske-staty/>

[12] EUROSOP.CZ. *Evropská unie a svět* [online]. Euroskop.cz [8. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8915/sekce/evropska-unie-a-svet/>

[13] EUROSOP.CZ. *Evropská unie – základní data* [online]. Eurosop.cz [11. 6. 2012]. Dostupné z: <http://www.eurosop.cz/9021/sekce/eu---zakladni-data/>

[14] EUROSOP.CZ. *Obchodní politika* [online]. Eurosop.cz [7. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.eurosop.cz/680/sekce/obchodni-politika/>

[15] EUROSTAT.EC. *External trade, by declaring country, total product* [online]. Eurostat.ec.europa.eu [22. 6. 2012]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=0&pcode=tet00002&language=en>

[16] EUROSTAT.EU. *Obchodní bilance v milionech eur.* [online] Eurostat.eu [9. 7. 2012]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=0&pcode=tet00002&language=en>

[17] EVROPSKAUNIE123.CZ. *Evropská unie* [online]. Evropskaunie123.cz [4. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.evropskaunie123.cz/>

[18] ISIS.VSE.CZ. *Mnohostranný obchodní systém unie* [online]. Isis.vse.cz [4. 7. 2012]. Dostupné z: <http://isis.vse.cz/katalog/syllabus.pl?predmet=3126;lang=cz>

[19] IS.MUNI.CZ. *Dějiny ekonomických teorií* [online]. Is.muni.cz [9. 7. 2012]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/estud/esf/js08/dejiny/web/ch04s04.html>

[20] MPVS.CZ. *Evropská unie* [online]. Mpsv.cz [9. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1112>

[21] NAVAJO.CZ : otevřená encyklopedie. *Liberalismus* [online]. Navajo.cz [27. 6. 2012]. Dostupné z: <http://liberalismus.navajo.cz/>

[22] UNCTAD.ORG. *Least Developed Countries* [online]. Unctad.org [27. 6. 2012]. Dostupné z: <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=3618&lang=1>

[23] UN-OHRLLS.ORG. *Least Developed Countries* [online]. Un-ohrlls.org [25. 6. 2012]. Dostupný z: <http://www.unohrlls.org/en/ldc/related/59/>

[24] ÚŘEDNÍ VĚŠTNÍK EVROPSKÉ UNIE. *Rámcová dohoda o obchodu a spolupráci* [online]. 2005 [3. 7. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:332:0007:0022:CS:PDF>

[25] VLADA.CZ. *Lisabonská smlouva* [online]. Vláda.cz [2. 7. 2012]Dostupné z: <http://www.vlada.cz/>

[26] WISEGEEK.COM. *What is Trade Policy?* [online].Wisegeek.com [28. 6. 2012]. Dostupné z: <http://www.wisegeek.com/what-is-trade-policy.htm>

[27] WTO.ORG. *The GATT years* [online].Wto.org [29. 6. 2012]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm

[28] ZAHRANICNI-OBCHOD.BLOGSPOT.CZ. *Nástroje mezinárodního obchodu* [online].Zahranicni-obchod.blogspot.cz [2. 7. 2012]. Dostupné z: <http://zahranicni-obchod.blogspot.cz/2010/12/nastroje-mezinarodniho-obchodu.html>

Seznam zkratek

ACP	African, Caribbean and Pacific Group of States Země Afriky, Karibiku a Tichomoří
ADB	Asian Development Bank Asijská rozvojová banka
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation Asijsko-pacifické hospodářské společenství
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations Sdružení národů jihovýchodní Asie
ASEM	Asia-Europe Meeting Asijsko-evropské setkání
CCP	Common Commercial Policy Společná obchodní politika
CCT	Common Customs Tariff Společný celní sazebník
DG AGRI	Generální ředitelství pro zemědělství
DG TAXUD	Generální ředitelství pro daně a celní unii
DG Trade	Generální ředitelství pro obchod
ECU	European Currency Unit
EEA	European Economic Area Evropský hospodářský prostor
EEAS	European External Action Service Evropská služba pro vnější činnost
EFTA	European Free trade Association Evropské sdružení volného obchodu
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMS	Evropský měnový systém
ES	Evropská společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	European Union Evropská unie

EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
FAC	Foreign Affairs Council Rada pro zahraniční věci
FTA	Free Trade Area Zóna volného obchodu
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GSP	Generalised system of preferences Všeobecný systém preferencí
IMF	International Monetary Fund Mezinárodní měnový fond
JEA	Jednotný evropský akt
JVT	Jednotný vnitřní trh
NS	Národní shromáždění
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PZI	Přímé zahraniční investice
SAA	Stabilization and Association Agreement Stabilizační a asociační dohody
TARIC	Tarif Intégré Communautaire Integrovaný celní sazebník Společenství
TBR	Trade Barriers Regulation Mechanismus obrany před nedovolenými překážkami obchodu
TDI	Trade Defence Instruments Obranné nástroje
USD	United States dollar Americký dolar
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že:

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠBTUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 16. července 2012.

.....

jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha č.1: Představitelé koncepční obchodní politiky.

Příloha č.2: Rozšiřování Evropské unie z 6 na 27 států.

Příloha č.3: Geneze finanční perspektivy EU na léta 2007-2013

Příloha č.1: Představitelé konceptní obchodní politiky.

Obrázek 1.1 - **Thomas Mun**: představitel merkantilismu

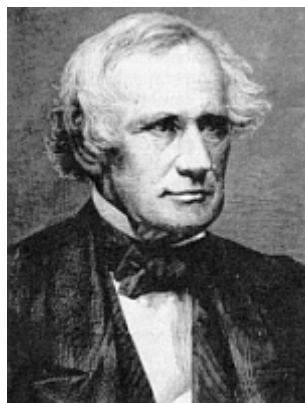
Zdroj: DĚJINY EKONOMICKÉHO MYŠLENÍ. *Hlavní představitelé merkantilismu* [online]. prof. PhDr. Kamil Fuchs, CSc. [11. 7. 2012]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/estud/esf/js08/dejiny/web/ch03s03.html>

Obrázek 1.2 - **Jean-Baptiste Colbert**: představitel merkantilismu

Zdroj: WIKIPEDIA.CZ: otevřená encyklopedie. *Jean-Baptiste Colbert* [online]. Wikipedia.cz. [11. 7. 2012]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Colbert

Obrázek 1.3 - **Henry Carey**: americký ekonom, autor teorie dětských odvětví

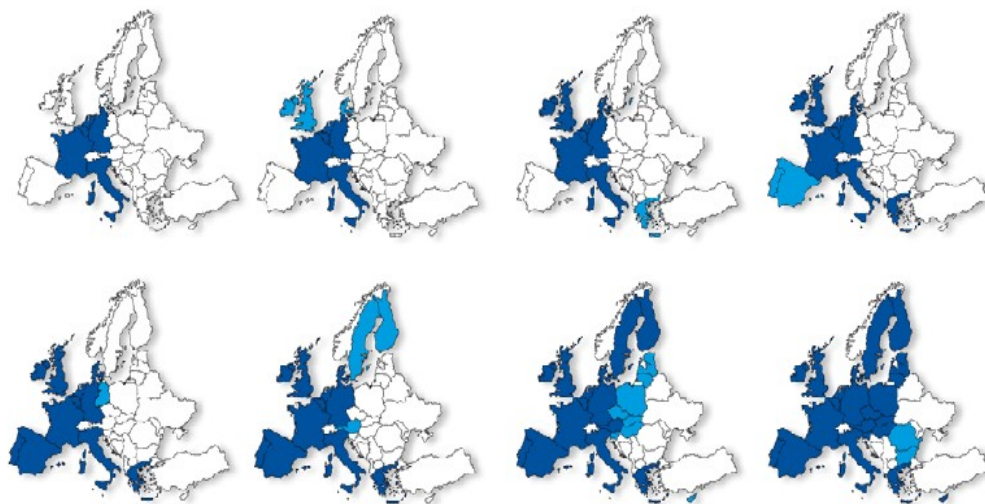
Zdroj: DĚJINY EKONOMICKÉHO MYŠLENÍ. *Harmonismus* [online]. prof. PhDr. Kamil Fuchs, CSc. 2009 [10. 7. 2012]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/estud/esf/js08/dejiny/web/ch07s03.html>

Obrázek 1.4 - **Friedrich List**: německý ekonom, autor teorie dětských odvětví

Zdroj: WIKIPEDIA.CZ: otevřená encyklopedie. *Friedrich List* [online]. Wikipedia.cz. [10. 7. 2012]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Friedrich_List

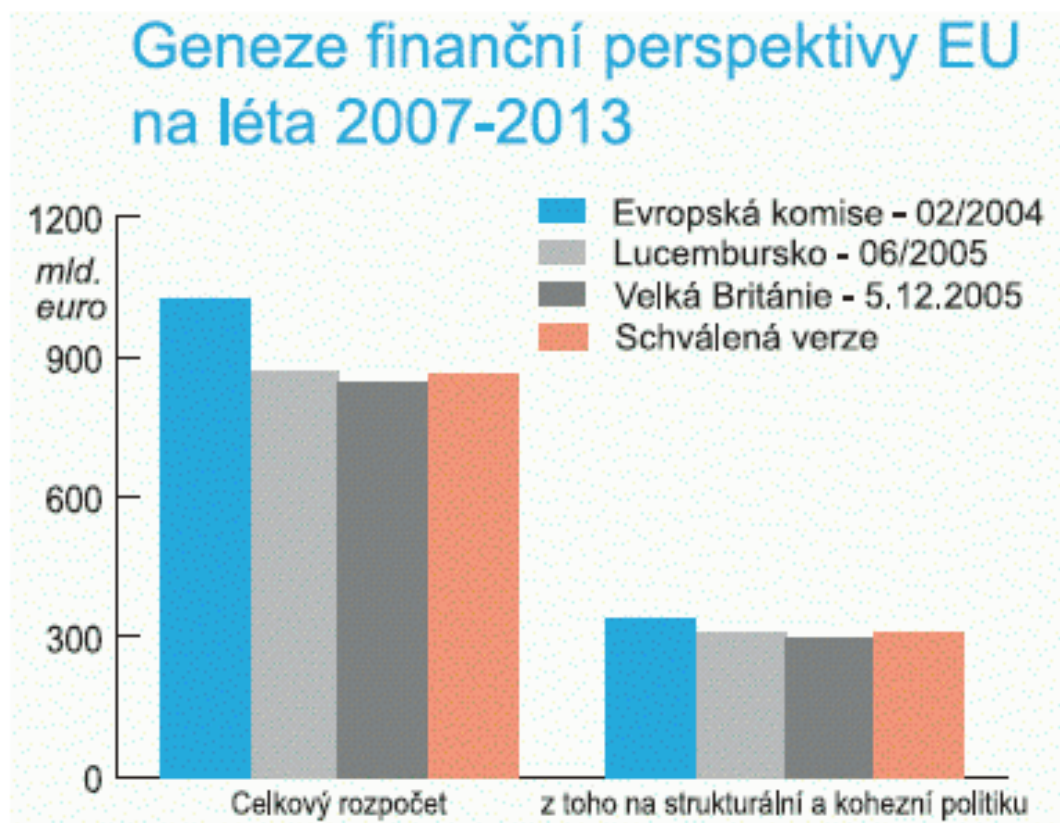
Příloha č.2: Rozšiřování Evropské unie z 6 na 27 států.

Zdroj: EUROPA.EU. *Prezentace o EU*. [online]. Europa.eu [10. 7. 2012]. Dostupné z: http://europa.eu/abc/euslides/index_cs.htm

Na obrázku vidíme, postupné přistupování zemí do Evropské unie.

Příloha č.3: Geneze finanční perspektivy EU na léta 2007-2013

Zdroj: BUSINESSINFO.CZ. *Nová finanční perspektiva*. [online]. Businessinfo.cz. [10. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nova-financni-perspektiva-eu-2007-2013-5137.html>

Součet za celé sedmileté období ve stálých cenách roku 2004.